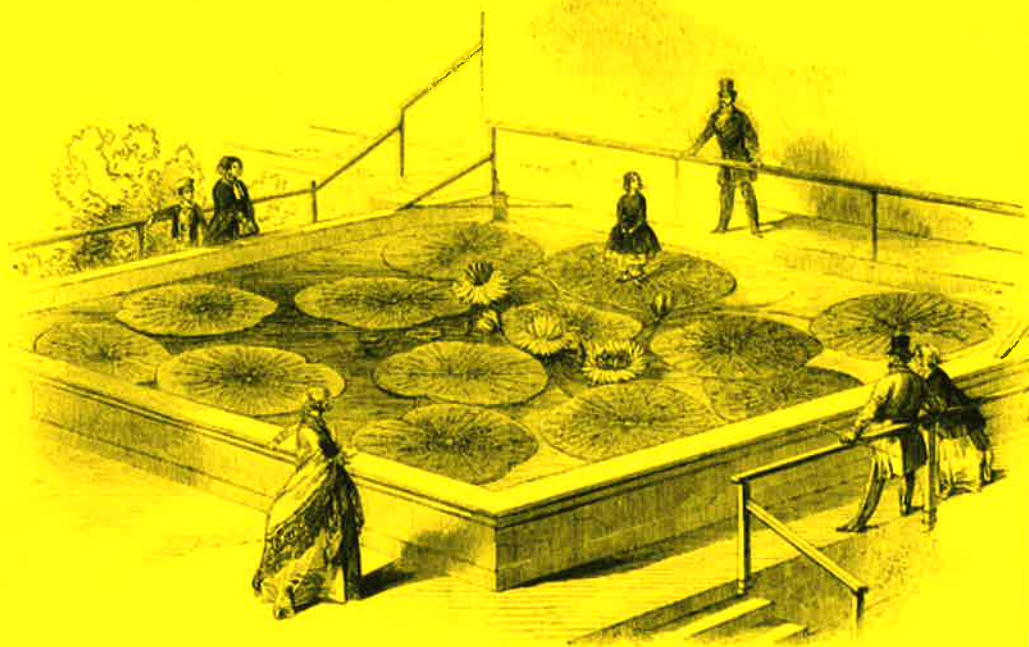

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

328

THE ILLUSTRATED LONDON NEWS.

[Nov. 17, 1849.]

THE GIGANTIC WATER-LILY (*WICTORIA REGIA*), IN BLOOM AT CHAPMANTON.

Bestuur 2009

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 09-264 5055
fax 09-2645334
Paul.Goetghebeur@telenet.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Fuchsiastraat 105
9000 Gent
☎ 0497-848882
Ferdinand.cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51
9032 Wondelgem

Leden

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge
Cyrilla Gillis, 9940 Evergem
Hilde Mortier, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Karel Reusens, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Hilde Van Crombrugge, 9820 Merelbeke
Em. Prof. P. Van der Veken, 9052 Zwijnaarde

Website

<http://www.plantentuin-gent.be> (Vrienden)
<http://www.plantentuin.ugent.be> (Plantentuin)

Bankrekening: IBAN- BE21 001119215403
BIC- GEBA BE BB

Septembernummer: teksten ten laatste tegen 1 september 2009 bij de redacteur

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 28 - nr. 2 - juni 2009
ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Redactioneel	pag. 46
Boeken op zolder!	pag. 46
Agenda 2009	pag. 47
Gentse feesten 2009	pag. 48
Evergreens in Evergem	pag. 50
Paarden en paters, bier en wijn	pag. 51
Victoria!	pag. 57
Expeditie Peperomia Deel 3: Peru	pag. 62
Lidgeld 2009	pag. 91
Colofon	pag. 92

Boeken op zolder!

Heb je boeken of tijdschriften over planten, natuur, tuinen of landschappen op zolder of onder het stof in jouw bibliotheek, breng ze dan tijdens een of andere activiteit naar aanleiding van de Gentse feesten naar het Palmarium van de Plantentuin (zie programma op pag. 48)

Je kan dan genieten van een interessante gratis rondleiding in de Plantentuin en/of in het cafetaria rustig wat drinken en je draagt een steentje bij voor onze uitmuntende botanische tuin. Bovendien krijg je zo weer plaats voor nieuwe boeken, misschien wel eentje uit onze tweedehandsbeurs.

Redactioneel

Beste Vrienden,

De maanden mei en juni betekenen voor mij als plantkundige, werkzaam aan de universiteit en meer bepaald sterk betrokken bij de werking van de Plantentuin, twee superdrukke maanden. Ik verklaar me nader...

Vooreerst zijn daar de examens, u weet wel, die oefeningen waarbij onze jongens en meisjes hun intellectuele capaciteiten kunnen demonstreren. Daarnaast zijn er diverse afstudeerwerken (met Europees geharmoniseerde (?) namen als Bachelor- en Masterproeven) die dringend moeten worden gelezen én voorzien worden van een commentaarblad ingevuld met kritische opmerkingen.

Tegelijk krijg ik een reeks doctoraatsverhandelingen opgestuurd, die allemaal heel erg interessant zijn, en goed geschreven, en boordevol nieuwe informatie, maar telkens moeten die honderden pagina's worden gelezen (mijn arme oogjes), en met als resultaat alweer een verslag met kritische opmerkingen.

Maar ergst van al : het is lente !

En dan komt van alles in bloei, en bijna allemaal tegelijk. Dit is HET moment om deze planten te bestuderen, om nota's te nemen, om ze te fotograferen, om ze te determineren, om ze te verzamelen. Ik geef hier enkele voorbeelden...

In onze grote collectie Elfenbloemen (*Epimedium*) zijn dit jaar alle volgroeide planten tot massale bloei overgegaan, en met veel moed en een beetje wanhoop zijn we die gaan verzamelen. We hebben er niet veel gemist...

De collectie oude, historische rozencultivars (26 stuks) zijn grondig gecontroleerd, en vergeleken met beschrijvingen, bijgewerkt en onderhouden waar nodig.

De verzamelingen van Cypergrassen (Cyperaceae) en van de échte Grassen (Poaceae) zijn nu grotendeels verpot of uitgeplant, soms enigszins experimenteel om hun groeipotentie uit te testen, verspreid over diverse afdelingen in de Plantentuin.

De Hortensia's (soorten van het genus *Hydrangea*) en veel andere leden van de Hortensiafamilie (Hydrangeaceae) zijn reeds uitgebloeid (en werden verzameld), andere bloeien nu (en worden nu verzameld) , nog andere komen in de loop van de zomer tot bloei (en zullen dan worden verzameld).

Onze collectie met jonge of pubertaire coniferen en andere naaktzadigen komt eveneens in de fase van mogelijke aanplant, en dan moet bij elk specimen van deze lange lijst gezocht worden naar het passend plekje.

Daarnaast blijven natuurlijk de "lopende zaken" permanent en dagelijks onze aandacht opeisen, en vooral dan de jaarlijkse controle van zoveel mogelijk afdelingen met behulp van de looplijsten.

Maar het is en blijft een boeiende uitdaging !

Bij mooi weer werken we buiten, bij regen en in de winter werken we in

verwarmde serres, de planten blijven min of meer staan waar ze moeten staan. En wat is er mooier dan een vers ontlukende bloem, van de grote Victoria-bloemen tot de kleine bloemetjes op Rhipsalis...

Paul Goetghebeur

Agenda 2009

Juli

- Za 4   8 uur   Naar het Oosten van het land: Limburg
Zo 5   10 uur   Gratis rondleiding in de Plantentuin: thema
                         "succulenten in de ganse tuin"
19-27   Gentse Feesten (zie pag. 48)

Augustus

- Zo 2   10 uur   Gratis rondleiding in de Plantentuin: thema
                         "klimplanten en carnivoren"
Za 29   13u30   Evergreens in Evergem (zie pag. 50)

September

- Zo 6   10 uur   Gratis rondleiding in de Plantentuin: thema "beweging
                         bij planten"
Za 19   8 u45   Paarden en paters, bier en wijn (zie pag 51)

Oktober

- Zo 4   10 uur   Gratis rondleiding in de Plantentuin: thema
                         "herfstkleuren"

November

- Zo 1   10 uur   Gratis rondleiding in de Plantentuin: thema
                         "herfstgebeuren"

December

- Za 12   Algemene Vergadering

Gentse feesten 2009

Gratis thema gidsbeurten in de Plantentuin

Zo 19 juli 14u30 Darwin, met focus op zijn plantenonderzoek

Ma 20 juli 14u30 Waterplanten

Di 21 juli 14u30 Bijbelse planten met proeverij

Wo 22 juli 14u30 Klimplanten en carnivoren

Do 23 juli 14u30 Planten en hun naam

Vr 24 juli 14u30 Bloemen uit de Bloemekenswijk

Za 25 juli 14u30 Succulenten

Zo 26 juli 14u30 Darwin, met focus op zijn plantenonderzoek

Op die namiddagen is er in het Palmarium een cafetaria open.

Nocturnes

Op zaterdag 25 juli, en zondag 26 juli zijn er tussen 20 en 21 uur gratis geleide wandelingen in de feestelijk verlichte serres van de Plantentuin. De Plantentuin blijft dan open tot 23 uur. De cafetaria is open.

Woensdag 22 juli: kinderworkshop “creatief met plantenmateriaal”

In de Plantentuin is er op woensdag 22 juli van 14u30 tot 16 uur voor kinderen van 6 tot 12 jaar een workshop onder de noemer: ‘**creatief met plantenmateriaal**’. Onder professionele begeleiding maken de kinderen naar eigen fantasie een ‘kunstwerk’ met allerlei plantenmateriaal. Zij nemen het mee naar huis.

Om het beheersbaar te houden is het aantal deelnemers beperkt tot 25. Vooraf inschrijven is noodzakelijk en kan via e-mail “karel@aol.be” of telefonisch 09 222 73 72.

De deelname kost 5 euro per kind, te betalen bij de aanvang van de workshop.

Zondag 26 juli van 14u30 tot 17 uur

EHBD (of : eerste hulp bij determinaties),

Op welke manier kan dat ? Zeer eenvoudig !

Thuis, in de tuin, of ergens onderweg naar uw werk heeft u een een rare plant gezien, die vreemde bloemen vormt, en u weet absoluut niet waar die vandaan komt, of tot welke soort deze plant behoort.

U brengt een takje van deze plant mee, en in het Palmarium is een expert aanwezig die voor u de naam van die plant opzoekt. U kan verder nog meer nuttige informatie krijgen, over eetbaarheid, giftigheid, levensduur, groeivorm, enz., natuurlijk in de mate van de beschikbaarheid van gegevens. Kamerplanten, snijbloemen, foto's of andere afbeeldingen komen ook wel in aanmerking, maar door de omvang van het mogelijk aantal soorten kan een oplossing iets moeilijker (tot onmogelijk) te vinden zijn.

We hopen om een mooie lijst van interessante planten bijeen te krijgen, en als dat lukt dan komt er een verslagje in dit tijdschrift.

Ludieke plantenruil

Ook van 14u30 tot 17 uur kan je in de Plantentuin een plant komen ruilen. Het is ruilen in de echte zin van het woord: een plant brengen en een andere plant (van ongeveer dezelfde waarde) meenemen. Het begrip plant mag ruim geïnterpreteerd worden; alles kan, alles mag, maar het moet iets met planten te maken hebben. We zijn benieuwd wie de "Zonnebloemen" van Vincent Van Gogh komt ruilen!

Met koffie of pint kunnen we nog even napraten en misschien ook even pret hebben met een originele aanwinst.

Tweedehandsbeurs van boeken over planten

Op zaterdag en zondag 25 en 26 juli is er tijdens de nocturnes van 20 tot 22 uur, en op zondagnamiddag 25 juli van 14u30 tot 17 uur in het Palmarium een tweedehandsbeurs met boeken en tijdschriften over planten, tuinen en landschappen (met medewerking van Oxfam).

Een unieke gelegenheid om onze visie over de plantenwereld een beetje te verruimen!

Wie boeken of tijdschriften kan afstaan voor deze verkoop kan ze in het Palmarium van de Plantentuin afgeven tijdens de voormelde gidsbeurten (zie pag. 48). Maak gebruik van deze gelegenheid om wat ruimte te maken in jouw bibliotheek.

Evergreens in Evergem

Einde van de zomer, begin van de herfst, water, ijskelder, een gezellige babbel met een drankje: daar zullen we van genieten op zaterdag 29 augustus

We starten met een bezoek aan een tuin vol naaktzadigen en toch ook enkele tientallen loofbomen.

De tuin is het levenswerk van een bezeten verzamelaar, die in zijn jeugdig idealisme begon met een stek van een naaldboom. Op huwelijksreis knipte hij die stek voor het venster van zijn slaapkamer. Nadien zijn er nog vele stekken en zaden gevolgd. De tuin is niet ouder dan 50 jaar.

In de loop der jaren hebben sommige er het bijltje bij neergelegd om plaats te geven aan burens. Ondanks het feit dat het de bedoeling was louter een verzameling aan te leggen vormen de naaldbomen nu samen een mooi geheel. Kleuren, vormen en groeiwijzen lijken op elkaar afgestemd. We kijken uit wat de toekomst zal brengen voor deze mooie verzameling.

Na dit bezoek worden we verwacht bij een gids van de Plantentuin die haar ziel verpand heeft aan een mooi en eenvoudig stukje natuur dat standhoudt in de kanaalzone.

Water, wind, regen en zon krijgen hier de vrije loop. Er is een gerestaureerde ijskelder, een onwaarschijnlijk mooi buitenhuisje, een grote vijver, een tulpenboom, een moerascipres, kastanjes en prachtige zichten. Wat bomen en struiken hier mogen doen is groeien, bloeien en zaaien in Gods vrije natuur.

We eindigen, met of zonder regen, met of zonder muggen, maar met een 'schemerkelkje'.

Praktisch

Vertrek: op zaterdag 29 augustus om 13u30

Waar: we stellen voor kostendelend met eigen voertuigen te rijden. Vermits we aan de Ledeganckstraat moeten betalen om te parkeren, vertrekken we op het Rerum Novarumplein, bij de Christus Koningkerk (Zwijnaardse steenweg) en het Dienstencentrum Nieuw Gent.

Einde: zeker vóór het donker wordt.

Inschrijven is noodzakelijk en kan door overschrijving vóór 10 augustus van 5 € per persoon (niet-leden 6 €) op rekening 001-1192154-03 van de Vrienden van de Plantentuin met vermelding: "Evergem" en de naam van de deelnemer(s).

Organisatie: Hilde Mortier

Paarden en paters, bier en wijn...

In het najaar bezoeken we met onze vereniging de omgeving Aalst en Affligem, waarbij we een gediversifieerd programma hebben opge maakt. Hopelijk valt het bij u in de smaak.

1. Osbroek en Stadspark Aalst

Net ten zuiden van de stadskern van Aalst is er een vrij uitgestrekt groen wandelgebied: het Osbroek. Je vindt er een stadspark (met meer dan 200 boomsoorten : wordt eveneens bezocht !), sportterreinen, een groot bosgebied, akkers en weilanden, ... samen ongeveer 100 ha groen. De stad is eigenaar van het grootste gedeelte. Sinds 1996 bezit de Vlaamse Gemeenschap er ook ongeveer 16 ha. De afdeling Natuur van de Vlaamse Gemeenschap is er toen op zo'n 22 ha voormalige landbouwgronden gestart met een opmerkelijk natuurontwikkelingsproject. Het is de bedoeling een gevarieerd landschap te krijgen door extensieve jaarrondbegrazing. Dit houdt in dat een aantal grote grazers, in dit geval paarden en ossen, gans het jaar vrij rondlopen in het gebied, bij zo'n lage bezetting echter dat er voldoende ruimte is voor spontane landschapsvormende processen zoals struweel-, bos- en ruigtevorming. Hierdoor blijft 's zomers het grootste deel van de kruidlaag onaange roerd. Deze zomerruigtes komen over het ganse terrein verspreid tot bloei en zaad en bieden onderdak en voedsel aan grote aantallen insecten, vogels, zoogdieren, enz... 's Winters peuzelen de grazers een groot deel van die zomervoorraad op totdat er slechts 10-20 % van overblijft. Tal van kleine dieren gaan net daarin overwinteren en kunnen zo in de volgende lente het terrein snel herbevolken. Bovendien is het ook op die plekjes dat struwelen ontstaan en dat het bomenbestand zich verjongt. Zo ontstaat na enkele jaren een gevarieerd landschap met kortgegraasde stukken, ruigtes, struwelen en bosjes. Het inzetten van grote grazers is helemaal niet bedoeld als goedkope of gemakzuchtige beheersmaatregel, maar meer als natuurhistorisch verantwoorde keuze. Grote herbivoren hebben immers altijd al een belangrijke landschappelijke en ecologische rol gespeeld in grote delen van Europa.

Konikpaarden

De afdeling Natuur heeft in het Osbroek gekozen om "Konikpaarden" in te zetten. Konikpaarden zijn nauw verwant aan de Tarpan, het uitge-

storven Westeuropese wilde paard. Dat waren oorspronkelijk vooral steppedieren. Later zijn ze mee door de toenemende cultuurdruk min of meer teruggedrongen tot bosrijke delen waardoor zich geleidelijk een bostarpan heeft gevormd. De dieren hadden een voorkeur voor open grazige plekken in bossen. Tot in de 19de eeuw leefden er steppetarpans in Oekraïne rond de Zwarte Zee. In 1879 werd het laatste exemplaar geschoten. Ondertussen waren de bostarpans sinds de Middeleeuwen teruggedrongen tot vrijwel ongerepte Oosteuropese gebieden in Polen en Litouwen. Hetzelfde gold overigens ook voor andere grote grazers zoals Oerrunderen (uitgestorven begin 17de eeuw) en Wisenten (Europese bizons, bijna uitgestorven geweest).

De Konik, afstammeling van de Tarpan

Tarpans leefden tot ongeveer 1780 in het wild in het beroemde Bialowieza-oerbos in Oost-Polen. De laatste wilde exemplaren werden gevangen en in een dierentuin in Zamosc (Z.O.Polen) gehouden. Vanaf 1800 werden deze dieren uitgedeeld aan lokale boeren die de Tarpans begonnen te kruisen met hun eigen tamme paarden. Deze vorm van domesticatie duurde circa 150 jaar.

In 1936 begon een zekere Poolse professor Vetulani met deze Tarpanafstammelingen een succesvol fokprogramma om het wilde paard terug te krijgen. Dit paard werd Konik genoemd (Pools voor klein paard). De Konik draagt dan ook duidelijk enkele tarpankenmerken zoals zijn vrij kleine gestalte, de typische muisgrijze kleur, de zwarte aalstreep op de rug en de zebratekening op de poten. Het belangrijkste kenmerk van deze paarden is echter niet hun uiterlijk, maar zit in hun aard. Als half-wilde paarden zijn ze bijzonder zelfredzaam. Zo leven er in Polen en Nederland al verschillende decennia volledig zelfstandige kuddes in de vrije natuur. Door de grote variatie in het terrein (graslanden, bosjes, vochtige ruigtes,...) komen de Konikpaarden ook hier in het Osbroek ruimschoots aan hun trekken en vinden ze voldoende beschutting om zich zo nodig tegen allerlei extreme klimaatsomstandigheden te kunnen beschermen.

Momenteel zijn er terug zo'n kleine 2000 Koniks op de wereld, de meeste in Polen en Nederland; verder zijn er nog wat te vinden in Frankrijk, Duitsland en ... België.

Behalve in Polen en Frankrijk waar er veel dieren als werkpaard in de extensieve landbouw gebruikt worden, komen ze uitsluitend voor op natuurterreinen. Er wordt een internationaal fokprogramma gevolgd om

een zo groot mogelijke genetische variatie te bekomen en de dedomes-
tatie verder te zetten.

Gallowayossen

Een goed jaar na hun komst kregen de Koniks gezelschap van Gallowayossen.

De Galloway wordt ook beschreven als een zeer oud en oorspronkelijk ras. Het zou afstammen van vee dat sinds de Keltische tijd in Schotland leefde. De naam is afgeleid van het woord Gallovid of Gaul wat Gal-
lisch betekent en verwijst naar de aanwezigheid van dit volk in het uiterste zuiden van de Schotse Lowlands. In deze streek, later het Graafschap Galloway genoemd, stonden de kuddes runderen bekend om hun lange, donker en golvend haar. Ze waren ook zeer bestendig tegen het ruwe klimaat van dit kustgebied. De huidige Galloways hebben geen horens meer.

Het graasgedrag van Galloways is zeer verscheiden. Ze eten zowel (grove) grassen als bramen, takken, twijgen,... Ze eten vaak wat door andere kuddes (bijvoorbeeld de Koniks) vermeden wordt. Bijvoederen is niet nodig.

Hun gedwee karakter wordt als zeer waardevol ervaren. Ze zijn vriendelijk en rustig. Ook hun zelfredzaamheid en acclimatisatievermogen worden erg op prijs gesteld.

Iedereen welkom

Het Osbroek was het eerste natuurgebied in Oost-Vlaanderen waar Koniks een thuis vonden. Dit unieke natuurontwikkelingssterrein kan je gerust zelf gaan bekijken. Het is steeds toegankelijk voor het publiek. Wandelaars zijn binnen de afbakening van het graasgebied ook buiten de paden welkom ... een unieke ervaring.

Hoewel de Koniks en Galloways zeer rustig van aard zijn, hou je toch het best wat afstand; net zoals bij andere grote dieren. Honden zijn, zelfs aan de leiband, binnen de afbakening van het graasgebied absoluut niet toegelaten. Zij kunnen de grazers immers opschrikken. Contacten tussen honden en paarden of runderen verlopen niet altijd zo gemoedelijk.

Het voederen van de paarden en ossen is uit den boze. Het verstoort hun natuurlijk graasgedrag en maakt hen opdringerig tegenover mensen.

2. Lunch in het gasthof van de Abdij Affligem

Na het bezoek aan het Osbroek en de dendrologische collectie in het Stadspark van Aalst rijden we door naar de Abdij Affligem. In het gasthof worden we ontvangen met een eenvoudige lunch (soep, hoofdschotel, dessert). Na de middag, omstreeks 14 u start onze rondleiding in de abdij zelf.

3. Abdij Affligem

De benedictijnenabdij van Affligem werd gesticht in 1083. Na de verwoesting door de Franse revolutie, hervatten de overblijvende monniken het kloosterleven in Dendermonde. Van daaruit werd het in 1869 op de oude plaats hersteld. De abdij beoefent de gastvrijheid langs het Cultureel Centrum, het Religieus Centrum, het jeugdheem en het gastenverblijf.

De **abdij van Affligem** mag beschouwd worden als de meest imposante abdijsichting van de benedictijnen in de Lage Landen. Als huisabdij van de hertogen van Brabant werd ze *Primaria Brabantiae* (de voortreffelijkste van Brabant) betiteld. In de rijmkroniek van Sinte-Lutgarde (circa 1200) wordt ze *Spiegel voor alle abdijen* genoemd.

De werking van de imposante geestelijke instelling werd op brutale wijze stopgezet door de Franse Revolutie. De monniken werden uit de abdij verdreven op 11 november 1796 en de gebouwen grotendeels tot puin herleid. Het grondbezit, dat in 1787 nog een oppervlakte bestreek van 8262 hectare, werd verbeurd verklaard. Tegelijk werd het patronaat opgeheven over de twee overblijvende priorijen en vijfenveertig afhankelijke kerken verspreid over de zuidelijke Nederlanden. Talrijke kunstschaten gingen verloren.

In 1870 slaagde men erin het kloosterleven te Affligem nieuw leven in te blazen, namelijk binnen het statige Bisschoppenhuis, het laatste overblijfsel van de laatbarokke bouwwerken. Dit werd tussen 1920 en 1970 uitgebreid met een vleugel met monumentale kruisgang en een nieuwe abdijkerk.

Tijdens de rondleiding worden de volgende afdelingen bezocht : het Bisschoppenhuis, de pandgang, de kerk, de refter, de kapittelzaal, de biblio-

theek, de ruïnes van de oude abdijkerk, de kruidentuin, het Religieus Centrum en de abdijwinkel (abdijbier, abdijkaas, fruitwijn, artistieke voorwerpen) en het gasthof d' Oude Brouwerij.

4. Domein De Kluizen

Domein De Kluizen is een nog jong Belgisch wijn bouwbedrijf dat werd opgestart in 1997. De wijngaard is gelegen binnen de muren van Abdij Maria Mediatrix te Affligem en is ongeveer een 2 ha groot. Toen dit stuk grond op een gegeven moment ter beschikking kwam vatte de wijnbouwer, Herman Troch, al gauw het plan op een wijngaard aan te planten. Toeval was dit waarschijnlijk niet daar op het gebied van druiventelting en 'wijn' maken Herman terug kan kijken op een lange familie traditie. De ligging van de wijngaard bleek wel niet voor 100% ideaal maar had toch voldoende troeven. De bescherming door een muur of struikenrij tegen te hevige wind, maar ook vooral de ideale bezonning waren doorslaggevend om met dit project te beginnen.

Het belangrijkste van de opzet kwam daarna aan de beurt, namelijk de keuze van de druivenrassen. Het is van het grootste belang dat men hier de keuze maakt voor soorten die in ons 'vochtige' klimaat met een relatief kort seizoen toch tot rijpheid komen. Vandaar dat meestal niet gekozen werd voor ronkende namen maar voor minder bekende soorten die hier mooi rijp worden en dus ook hun volwaardige aroma's kunnen ontwikkelen.

De aanplanting werd gespreid over drie jaar en er werden een vlote 7000 wijnstokken aangeplant. Hiermee kon men ongeveer een opbrengst van een 7000 liter wijn per jaar verwachten en dit vanaf het jaar 2002. Ondertussen is in 2004 een kleine uitbreiding met een 700 wijnstokken uitgevoerd.

Domein De Kluizen wil als wijnbouwbedrijf in de eerste plaats een aantal eerlijke mooie wijnen produceren, met een goede kwaliteit, een duidelijk smaakpalet en met het streven de typiciteit van de gebruikte druivenrassen te accentueren. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een aantal Europese druivenrassen die in ons klimaat hun volle aromatische eigenschappen kunnen ontwikkelen.

Zowel in de wijngaard als tijdens het vinificatieproces wordt er gewerkt met respect voor de natuur. Aanvankelijk werd er gekozen voor de biologische teelt, maar na verloop van tijd bleek dit niet houdbaar,

vooral bij de bescherming van de wijnstokken tegen witziekte en valse meeldauw. Vandaar dat er nu gekozen wordt voor een combinatie van traditionele geleide teelt en bioteelt, wat wil zeggen dat er enkel gebruik gemaakt wordt van chemische pesticiden indien er geen goed werkend biologisch alternatief voor handen is en dat er mechanische onkruidbestrijding plaats vindt en er enkel organisch bemest wordt.

Tijdens de vinificatie en de stabilisatie van de wijn wordt er zo weinig mogelijk gebruikt gemaakt van additieven. Een gevolg hiervan kan zijn dat er zich af en toe een depot in de fles vormt en dat de wijnen meestal gebaat zijn met een jaartje extra veroudering.

5. *Practisch*

Datum : zaterdag 19 september 2009

Afspraak : P & R, Land van Rodelaan, Gentbrugge, om 8.45 u

Bezoek aan Osbroek (Aalst) : 9.30 u - 12 u

Aankomst gasthof Abdij Affligem : 12.30 u

Lunch : eenvoudige warme maaltijd, met soep, hoofdgerecht (vlees, sorry, vegetarisch niet mogelijk) met één consumptie, dessert (huisgemaakt ijsje)

Bezoek Abdij Affligem : 14 u - 15.30 u

Bezoek aan Domein De Kluizen : 15.45 u - 17.45 u

Terugkeer Gentbrugge voorzien omstreeks 19 u

Inschrijving door betaling van 42 Euro (47 Euro voor niet-leden) op ons gewone rekeningnummer 001 1192154 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met als mededeling : Affligem.

Opgelet : wegens de begeleiding is er een maximum aantal deelnemers van 40 personen. Daarom : neem contact op met de secretaris *vooraleer* u inschrijft !

Organisatie : Paul Goetghebeur

Victoria !

In de loop van de vele jaren in de Plantentuin is één “constante” duidelijk geworden : de onvoorspelbaarheid, de onwaarschijnlijke variabiliteit van groei en bloei bij onze tienduizend soorten...

Trouwe bezoekers aan onze Plantentuin zullen gemerkt hebben dat de reuzenwaterlelies dit jaar bijzonder goed in vorm zijn, hun groei is opmerkelijk snel op gang gekomen, en reeds meerdere weken krijgen we bloemen te zien op de drie aanwezige planten. Deze planten trekken de aandacht van alle bezoekers, door hun ongewone bladvorm, de snelle groei, de efemere en toch spectaculaire bloei, en daarom willen we ze graag even een korte botanische omkadering geven.

In de oudere literatuur (uit het “pre-moleculaire” tijdperk) wordt de waterlieliefamilie meestal in de brede zin omschreven, inclusief de Indische lotus (*Nelumbo nucifera*). Van deze laatste is nu overduidelijk aangetoond dat oppervlakkige gelijkenissen, een soort convergentie als aanpassing aan een gelijkaardig biotoop, de botanische opvattingen op een verkeerd spoor hebben gezet : deze *Nelumbo* is helemaal niet nauw verwant aan de waterlelies.

Classificatie

Maar goed, waar moeten we de waterlelies plaatsen in de botanische classificatie ? Het antwoord is ons geleverd door de vergelijkende studie van hun genoom, hun DNA, hun basepaarsequentie. Deze studies leveren duizenden kenmerken waarmee vergelijkingen worden gemaakt, dit in tegenstelling tot de morfologische studies die hooguit enkele honderden kenmerken kunnen leveren. Als resultaat blijkt zeer duidelijk dat de huidige waterlelies een zeer oude evolutionaire lijn voorstellen, waarvan de origine in de tijd wordt geplaatst ouder dan de splitsing van Monocotylen en Dicotylen. Samen met nog enkele andere quasi even oude evolutionaire lijnen (zoals Magnolia, Laurier, Winterzoet, Pijpbloem, *Peperomia*) worden deze planten verenigd onder de informele naam “Basale Bloemplanten”. Veel planten uit deze groep hebben nog een aantal “primitieve” trekjes behouden, en vaak is ook een mix herkenbaar van kenmerken die klassiek als “typisch” monocotyl of dicotyl worden gezien.

Binnen de familie zelf zijn de verwantschapsrelaties grotendeels duidelijk

geworden, hoewel de preciese positie van de reuzenwaterlelies versus die van de “gewone” waterlelies nog niet helemaal is uitgeklaard. Hier bespreken we nu verder de twee geslachten van deze laatste groep, de reuzenwaterlelies, een voor de hand liggende Nederlandse naam voor waterplanten met inderdaad naar onze “gematigde” normen reusachtige bladeren.

De reuzenwaterlelies

Het eerste genus, de Zuid-Amerikaanse *Victoria* is eenvoudig herkenbaar aan de grote drijvende bladschijven met opstaande rand. Deze grote “schotels” samen met de grote, uit het water uitstekende bloemen maken van die planten bijzonder opvallende en onmiskenbare verschijningen. Momenteel worden twee soorten erkend, *Victoria amazonica* uit het Amazone-bekken en het Orinoco-bekken, en *Victoria cruziana* uit het Paraguay-Parana-bekken.

Het tweede genus, de (warm) Aziatische *Euryale* maakt ook grote, drijvende bladeren, maar zonder het opstaande randje, dus eenvoudig vlakke schotels. De bloemen zijn daarenboven veel kleiner, ongeveer 5 cm in diameter, en zijn meteen paarsig.

De ontdekking en de eerste beschrijvingen

De eerste reuzenwaterlelie die in Europa, het toenmalige centrum van de wereld bekend raakte was de Aziatische soort, *Euryale ferox*. Deze soort werd formeel beschreven door Richard Anthony Salisbury in 1806.

In 1832 (andere bronnen vermelden 1836) wordt de eerste Zuid-Amerikaanse reuzenwaterlelie uit Amazonia formeel beschreven door Eduard Friedrich Poeppig, en herkend als een nieuwe soort van het genus *Euryale*, als *Euryale amazonica*, een vrij logische besluitvorming gezien de nauwe affiniteiten die men meende te zien.

In 1837 brengt Robert Schomburgk vanuit toenmalig Brits Guyana een reuzenwaterlelie onder de aandacht van de beroemde botanicus John Lindley, die ze meteen als een zeer bijzondere plant waardeert, en haar beschrijft, ter ere van de Britse vorstin, als *Victoria regia*.

In 1840 tenslotte beschrijft de Franse Zuid-Amerika reiziger met de welkuidende naam Alcide Charles Victor Marie Dessalines d'Orbigny een reuzenwaterlelie die hij op diverse plaatsen in noordelijk Argentinië en Bolivia had aangetroffen als *Victoria cruziana*.

Uit de vorige alinea's lijkt een eenvoudig besluit mogelijk : de reuzenwa-

terlelies vormen twee genera, elk met twee soorten. Maar, zoals u vermoedelijk heeft verwacht, is er een extra complicatie.

Twee van de hierboven vermelde namen hebben betrekking op één en dezelfde soort, meer bepaald de reuzenwaterlelies uit Amazonia en die uit Brits Guyana zijn twee voorbeelden van één soort.

Welke naam moet voor deze soort worden gebruikt ? De *International Code of Botanical Nomenclature* is hierover zeer formeel. De te gebruiken naam van een plant bestaat uit twee onderdelen, de genusnaam en de soortaanduiding. In dit concrete geval is de te gebruiken genusnaam *Victoria*, omdat nu algemeen wordt aanvaard dat de Zuid-Amerikaanse planten tot een ander genus behoren dan de Aziatische plant. En de te gebruiken soortaanduiding is *amazonica*, omdat deze de oudste is van de twee die in aanmerking komen en omdat in deze nomenclatuurcode de regel van de prioriteit geldt. Deze combinatie was trouwens formeel reeds gepubliceerd kort na de eerste formele beschrijvingen, in 1850 door James DeCarle Sowerby.

Dit alles verklaart de huidige naam van de Amazonische reuzenwaterlelie, *Victoria amazonica* (Poepig) J.C.Sowerby.

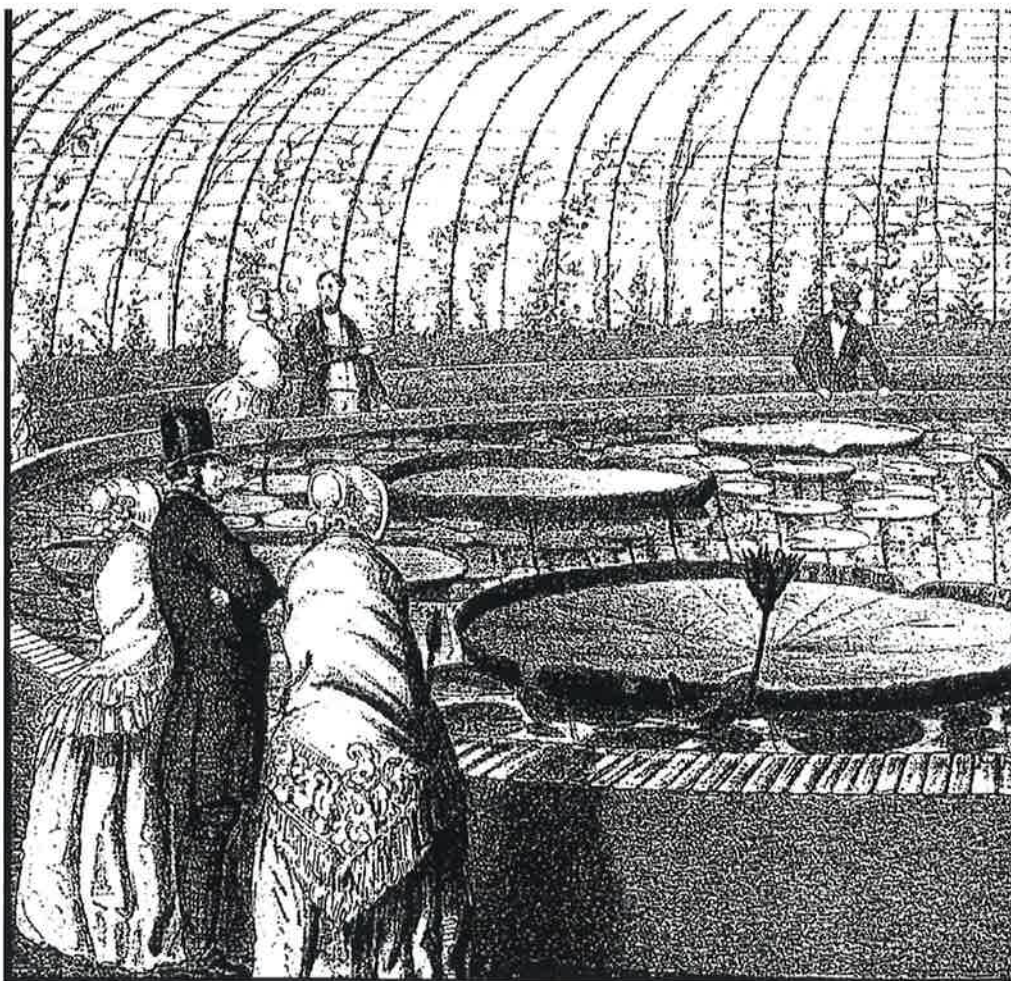
Deze sensationele planten brachten daarenboven een beschaafde strijd op gang tussen de diverse adellijke Victoriaanse plantenliefhebbers, om als eerste deze planten in bloei te krijgen. De titel ging uiteindelijk naar de beroemde hortulanus Joseph Paxton, waar hij op het domein Chatsworth van de Duke of Devonshire in 1849 erin slaagde om als eerste in Europa deze plant te laten bloeien. Op de in dit nummer gepubliceerde figuur ziet u een tekening van deze plant met dochtertje Annie Paxton op een blad. De eerste bloei op het Europese continent is tot stand gebracht hier in het Gentse, op de kwekerij van Van Houtte, in 1850, en is eveneens opgenomen met een afbeelding in dit nummer.

Welke drie reuzenwaterlelies ziet u nu in de Victoriakas ?

Vooraan ziet u onze *Victoria cruziana*. Deze soort is goed herkenbaar aan de hoge opstaande bladrand. Net als *Victoria amazonica* is dit een eerder kortlevende meerjarige plant, die met haar dik rizoom enkele jaren kan standhouden. Overwinteren in onze serres lukt niet goed, en daarom worden hier elk jaar voldoende zaden geoogst om in elke lente opnieuw te kunnen starten met zaden die hopelijk willen kiemen : elke keer opnieuw een spannende periode !

In het midden herkent u ongetwijfeld – na aandachtige lectuur van dit artikel – de enige reuzenwaterlelie zonder opstaande bladrand, de Aziatische *Euryale ferox*. Dit is een echt eenjarige soort die ook in haar natuurlijk areaal elk jaar opnieuw start uit zaad.

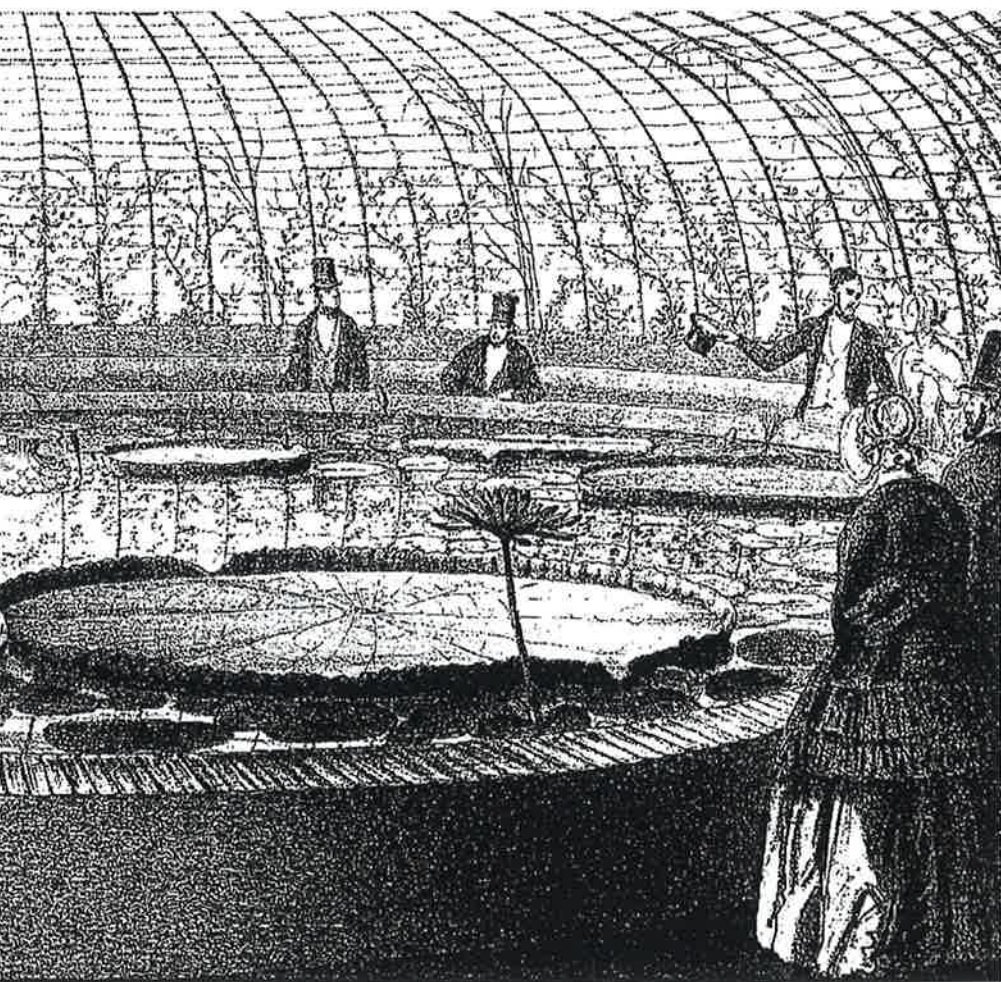
Helemaal achteraan is een derde plant aanwezig, en dit jaar is er een hybride uitgezet, de bekende ‘Longwood Hybrid’, een kruising tussen de twee bekende *Victoria*-soorten, voor het eerst ontstaan en gepropageerd vanuit de beroemde Longwood Gardens in Pensylvania (USA). In haar

verschijning heeft deze hybride eigenschappen van beide ouders meegemaakt, maar de algemene habitus neigt eerder in de richting van *Victoria amazonica*, vooral door de opvallend lagere opstaande bladrand.

De bloemen van deze reuzenwaterlelies openen zich meestal tegen de avond, en de nocturnes tijdens de Gentse Feesten zijn daarom uitstekende gelegenheden om geopende bloemen te komen bewonderen. Dus : tot binnenkort, op de Gentse Feesten in de Plantentuin !

Expeditie *Peperomia*

Deel 3: Peru

Marie-Stéphanie Samain
Onderzoeksgroep Zaadplanten

Nog lang vóór dageraad, terwijl de Vrienden van de Plantentuin zich nog eens omdraaien in hun bed vooraleer ze zich opmaken voor een wandeltocht in de Bourgoyen bij ijzig winterweer, vertrek ik op zondag 11 januari 2009 naar zuidelijker oorden. De reis gaat deze keer naar Peru, waar niet minder dan 400 soorten *Peperomia* voorkomen.

Peru, waar je 's morgens op het woestijnstrand van Lima met ceviche kan ontbijten, 's middags op 4000 meter in de Andes met alpaca biefstuk in sneeuw en hagel kan lunchen en 's avonds in de Amazone krokodil kan verorberen! En ook: het land met indrukwekkende Inca-ruïnes zoals Machu Pichu, Ollantaytambo en Pisac, het land met de meest adembenemende landschappen die ik ooit zag. Maar bovenal: het land van Guillermo, Victor en Carlos, mijn 3 enthousiaste Peruviaanse teamgenoten met wie ik het centrum en het zuiden van het land doorkruis op zoek naar Peperomias!

Bij de tussenlanding in Madrid stellen we vast dat de luchthaven nog steeds de gevolgen draagt van de complete chaos naar aanleiding van de sneeuwstorm die twee dagen voordien het luchtverkeer volledig platlegde. Niet minder dan 45.000 personen brachten er de nacht door en het vliegtuig naar Lima van de dag voordien staat nu pas op punt te vertrekken. Onze reis ondervindt gelukkig geen problemen en na een urenlange vlucht boven de Atlantische Oceaan vliegen we Amerika binnen boven het uitgestrekte Amazonewoud en herkennen we de brede Amazone-stroom ter hoogte van Manaus (Brazilië). Bij aankomst in Lima blijkt er een verwarring ontstaan te zijn met de bagage van beide vluchten die aanvankelijk hetzelfde vluchtnummer hadden. Pas na een uur wachten (de rij met gedupeerde reizigers neemt ondertussen astronomische vormen aan) zien we tot onze grote opluchting onze bagage verschijnen en beginnen we voor de derde keer aan HET GROTE AVONTUUR: de zoektocht naar *Peperomias*!

De organisatie van onze expeditie gebeurt in samenwerking met Joaquina Alban, directeur van het herbarium van de Universidad Nacional Mayor de San Marcos, en Guillermo Pino, een botanicus die reeds 15 jaar *Peperomia* en andere succulenten in Peru bestudeert. Guillermo is eveneens plastisch chirurg en politiekolonel en beide beroepen blijken nuttig te zijn tijdens onze expeditie. Op het moment van onze aankomst heeft Guillermo nachtdienst in het ziekenhuis, vandaar dat enkele familieleden ons staan op te wachten. Het is in Lima ongeveer 23°C die nacht, maar door het temperatuursverschil van niet minder dan 30°C met België voelt dit bijzonder tropisch aan!

Op maandag maken we kennis met Victor Morales, de laatstejaarsstudent plantkunde die een thesis zal maken over *Peperomia* en mij zal vergezellen tijdens de reis. De eerste week van ons verblijf in Peru werken we 's voormiddags in het herbarium en komt Guillermo ons na zijn werk in de vroege namiddag ophalen voor andere activiteiten. We bezoeken bevriende plantenverzamelaars en talrijke kwekerijen in Lima en omgeving op zoek naar *Peperomias*. Tijdens deze rondritten verbazen we ons over de helse verkeerssituaties in de stad. Eens op een kruispunt aangekomen geeft de automobilist door middel van zijn claxon aan dat hij voorrang krijgt. Ten gevolge hiervan weerklinkt er dag en nacht constant geclaxonneer. Als voetganger moet je kijken naar de reactie van de chauffeurs en snel overlopen wanneer de stroom van auto's evenwijdig met het zebrapad op gang komt! We worden bijna aangereden door een bus die te dicht komt wanneer we aan het oversteken zijn. We stoppen om de bus voorrang te verlenen, waarna de buschauffeur eveneens stopt om ons te bedanken en vervolgens verder rijdt. Pas dan kunnen wij verder de straat oversteken!

Het hoogtepunt van deze eerste week is het bezoek aan Guillermo thuis en de daaropvolgende gebeurtenissen. We krijgen eerst een uitgebreide typisch Peruviaanse lunch voorgeschoteld met *causa* (een gerecht met aardappelpuree, tonijn, hardgekookt ei en avocado), een salade met *Ullucus tuberosus* (Basellaceae) en ijs van lucuma (*Pouteria lucuma*, Sapotaceae). Dit alles spoelen we door met *chicha morada*, een verrukkelijk drankje op basis van een paarse maïsvariëteit. Vervolgens aanschouwen we, vergezeld door drie honden, Guillermo's enorme *Peperomia*-en-succulenten-collectie. De rondleiding wordt enigszins bemoeilijkt doordat één van de honden constant met zijn ganse lijf tegen mij hangt en

zijn voorpoten rond mijn been slaat. Een deel van de planten staat buiten onder een afdak, de meer tropische planten staan in een serre die zwaar beschadigd raakte door de aardbeving van augustus 2007. Men is echter bezig met de constructie van nieuwe serres bovenop het dak van het huis. Ook binnenshuis staan er verschillende *Peperomias*; zelfs het toilet en een enorme kerststalconstructie zijn voorzien van enkele exemplaren.

's Avonds duiken plots een heleboel familieleden op en wordt beslist om samen naar het Parque del Agua te gaan. Bij het verlaten van het huis blijkt dat er bij de overbuur net een overval verijdeld is. Men had de voorruit van de auto ingeslagen en deze proberen te stelen onder bedreiging met een pistool, maar was daar niet in geslaagd door de menigte die ondertussen op straat was gekomen. Deze staat er nog steeds wanneer we in de auto stappen op weg naar het vlakbij gelegen park waar men diverse prachtige waterfonteinen (o.a. de hoogste ter wereld, 80 m) kan aanschouwen. Er zijn zelfs klank-en-lichtspektakels met door het ganse park schallende Strauss-walsen, er worden met laserlichten hologrammen geprojecteerd in het water, men kan onder een soort waterbogen doorlopen, enz. De Limeños (= inwoners van Lima) gaan bijna uit hun dak bij het zien van al dat water.

*Hoewel Lima zich op zeeniveau en op een tropische breedtegraad bevindt wordt de stad gekenmerkt door een subtropisch woestijnklimaat met een permanent hoge luchtvochtigheid. Het regent hier bijna nooit, wat problematisch is voor de watervoorziening van deze miljoenenstad. Wanneer er toch eens regen valt is dat meestal een overblijfsel van zware regenbuien in de Andes. Dit microklimaat is te wijten aan de aanwezigheid van de koude Humboldtstroom in de Stille Oceaan en de Andes ten oosten. In dit gebied worden nauwelijks wolken gevormd met als gevolg het woestijnlandschap, dat wordt onderbroken door zogenaamde lomas (heuvels) met een bijzondere vegetatie (met ook enkele *Peperomias*), die tussen augustus en november heel mooi moet zijn. Alle planten die hier voorkomen zijn nu bijzonder zeldzaam geworden en vermoedelijk zelfs met uitsterven bedreigd, bv. *Hymenocallis amancaes* (Amaryllidaceae), *Peperomia crystallina* en de knolpeperomia *Peperomia seleri*.*

Op vrijdagavond komt onze Duitse collega Lars Symmank aan die net zoals vorig jaar in Bolivia samen met Guido Mathieu zal rondreizen. Op

zaterdag en zondag doen we met Guillermo twee dagtrips in de buurt van Lima. De eerste gaat naar Canta en Obrajillo ten noordoosten van Lima. Op weg zien we dat de *lomas* in de buitenwijken van Lima bijna volledig volgebouwd zijn met sloppenwijken. In Santa Rosa staan we een tijdje aan de kant van de weg ten gevolge van een processie waarin het ganse dorp meeloopt. In Obrajillo treffen we al meteen verschillende knolpeperomias aan waaronder *P. rupiseda*. Op de terugweg weet Guillermo vlakbij een forellenkwekerij een *Peperomia* met zeer kleine hartvormige bladeren staan. De plant blijkt het tweede specimen van een nieuwe soort te zijn waarvan we vorig jaar in Bolivia het eerste specimen inzamelden! Het gaat hier dus eveneens om een zeldzame soort die waarschijnlijk niet eerder ingezameld is omdat de plant doordat ze zo klein is blijkbaar enkel zichtbaar is voor het geofend *Peperomia*-verzamelaar-oog! Overal zien we *Schinus molle* bomen (Anacardiaceae; de mango behoort eveneens tot deze familie), bij ons gekend als de leverancier van de roze peperbolletjes, maar in Peru voornamelijk gebruikt als een smaakmaker voor sappen.

Het is al bijzonder laat als we terugkomen in Lima en de volgende dag vertrekken we vroeg via de *Carretera Central* (weg die de centraal gelegen departementen met elkaar en de hoofdstad verbindt) in de richting van Chicla. Deze baan loopt vanuit Lima lange tijd parallel aan de Rímac-rivier, één van de drie rivieren die in Lima in de Stille Oceaan uitmonden. In Lima zelf is de rivier sterk vervuild en verspreidt ze een walgelijke stank die de lokale zwarte gieren in grote aantallen aantrekt. Langs deze weg zijn er eveneens meerdere locaties met knolpeperomias. We passeren o.a. Matucana, het dorpje waarnaar het gelijknamige cactus-genus werd genoemd en San Mateo, waar water uit de Andes wordt gebotteld. In het dorpje Chicla zelf maken we twee collecties vlakbij een winkel. Op de terugweg brengen we een bezoek aan de fervente plantenverzamelaars-familie Lombardi en hun prachtige tuin. Irene, de moeder, heeft eveneens een interessante collectie van succulente *Peperomias*. Eén van de pronkstukken hier is de paarse *Peperomia dolabriformis* var. *lombardii* die door Guillermo genoemd is naar Irenes zoon Guido Lombardi. Guido is een beroemde paleo-antropoloog gespecialiseerd in mummies. In zijn vrije tijd bestudeert hij eveneens *Peperomias* en andere planten in Peru. Gedurende de ganse verdere reis

houd ik met Guido e-mailmatig contact over de locaties waar we ons bevinden en hij zendt telkens gegevens over contactpersonen, tips over *Peperomia*-locaties en verhalen over zijn onderzoek doorheen het land. Ook vandaag is het alweer laat wanneer we in Lima aankomen en we moeten nog enkele inkopen doen vooraleer we de volgende dag voor een tweetal weken vertrekken!

Op maandag nemen we afscheid van Guillermo die nog tot het einde van de maand januari moet werken en vertrekken we met onze twee teams in het veld. Guido Mathieu en Lars Symmank vertrekken met hun chauffeur naar het noorden. Victor en ik zullen met Carlos aan het stuur een tocht maken die ons doorheen de departementen Lima, Junín, Huancavelica, Ayacucho en Apurímac leidt. De eerste dag rijden we opnieuw via de *Carretera Central* in de richting van Tarma. In Chosica komen we bij een brandende zon al in een enorme file terecht. Een paar uur verder en hogerop in de Andes rijden we echter al in de sneeuw doorheen Ticlio over de Abra de Anticona, een bergpas op 4818 meter boven zeeniveau, waar zich de hoogste spoorlijn ter wereld bevindt! Voorbij de mijnstad La Oroya doen we vlakbij een tolhuis al een interessante vondst: *Peperomia verruculosa*, een soort die we de volgende dagen regelmatig zullen inzamelen. Die avond verorberen we bij de *chifa* (Chinees restaurant) Roberto Siu een enorme *caldo de gallina* (kippensoep).

*Gedurende deze eerste expeditie reizen we in verschillende armere regio's waar de dagelijkse voeding voornamelijk uit soepen bestaat. Deze worden bereid in duistere achterkamertjes in toestanden waar ik niet probeer aan te denken. Hoewel er diverse verdachte elementen zoals organen en kruiden van onherkenbare oorsprong in rondzwemmen zijn de meeste toch lekker. Naast de caldo de gallina zijn er o.a. ook nog sopa patasca met maïs, sopa de mondongo met rundsmaag en caldo verde (letterlijk: groene soep) met talrijke kruiden, waaronder in de streek van Huariaca (Pasco) ook *Peperomia naviculifolia*. Als drank is er vaak enkel Inca Cola, een fel geelgekleurde frisdrank met kauwgomsmak.*

De volgende dag vertrekken we vroeg vanuit Tarma via Concepción, het dorp waar Carlos zijn jeugd doorbracht, naar Huancayo, de hoofd-

stad van het departement Junín. We maken een omweg in de richting van Satipo en onderweg passeren we o.a. een lagune op 4500 meter hoogte en zien we in de grasvlakten op ongeveer 4000 meter hoogte overal grazende alpacas, een algemeen beeld in de Andes. In Comas eten we in een klein restaurant een verrukkelijk klaargemaakte forel met muña-thee (*Minthostachys setosa*), een vertegenwoordiger van de Lipbloemenfamilie die de vertering bevordert. De volgende dagen gebruiken we Huancayo als uitvalsbasis om o.a. naar de Yauyos-bergketen te rijden. De landschappen zijn steeds adembenemend mooi en we vinden op talrijke locaties tussen 3000 en 4500 meter hoogte knolpeperomias in grote aantallen. De wegen zijn echter vrij slecht en hobbelig en Carlos geraakt vermoeid en moet af en toe een dutje doen! Victor en ik verlaten dan telkens de auto en bestuderen de plaatselijke flora tot Carlos na een tiental minuten weer wakker wordt. De slechte wegen hebben ook gevolgen voor de inhoud van onze laadbak. Ik had in Lima een pak met 6 grote flessen spuitwater gekocht omdat dit buiten de grotere steden moeilijk te vinden is. Maar wat blijkt wanneer ik een fles uit het pak wil halen? Alle flessen behalve de middelste zijn volledig leeggelopen door piepkleine gaatjes die tijdens het geschud op de slechte wegen zijn ontstaan. De middelste fles is nog niet volledig leeggelopen maar wanneer ik ze vastneem spuit het water langs alle kanten naar buiten!

Wanneer we op een avond terugkomen in Huancayo blijkt onze fameuze drooginstallatie bezwiken te zijn. Deze is echter uit aluminium gemaakt en we weten niet of we iemand kunnen vinden die dit kan herstellen. In Huancayo word ik midden in de nacht ook eens gewekt door een vuurwerk vlakbij het hotel en breekt daarna een verjaardagsfeest los met mariachi-gezangen! Ik ben toch nog niet helemaal gewend aan de nachtelijke herrie in Latijns-Amerika, want hoewel ik het gevoel had dat dit feest zich aan de rand van mijn bed afspeelde met een geluidsvolume van minstens 100 decibel, hebben mijn reisgenoten niets van dit alles opgemerkt!

Net na we vertrokken zijn uit Huancayo doet er zich een zware aardbeving voor met vrij veel schade. Wij hebben niets gevoeld omdat we aan het rijden zijn. Tussen Huancayo en Huancaavelica verzamelen we ver-

schillende collecties van *Peperomia verruculosa*, *P. parvifolia* en zelfs de kleine éénjarige *P. hispiduliformis* in. Bij één van de *P. verruculosa*-locaties spreken we met twee dames in traditionele klederdracht die deze plant "gagapiruru" noemen.

Aangekomen in Huancavelica, een stad op 3600 meter hoogte, gaan we op zoek naar een ijzerwinkel om de drooginstallatie te herstellen. Pas bij de derde winkel treffen we plasticen buizen aan die we kunnen gebruiken om over de aluminiumbuizen van de installatie te schuiven. Hoewel we maar twee stukjes van ongeveer 20 cm nodig hebben moet ik de vier meter lange buis in haar geheel kopen! Verder schaffen we ons ook nog schroeven aan om de buizen op hun plaats te houden. De eigenaar van de ijzerwinkel is zo vlak voor sluitingstijd niet erg behulpzaam en Carlos gaat zelf aan de slag in de winkel. Hij heeft een boor nodig maar deze is niet beschikbaar in de winkel zelf. Gelukkig vinden we even verderop een garage waar men moto's aan het herstellen is en heeft men daar wél een boor maar niet de geschikte boorkop. Na wat heen-en-weergeloop tussen de winkel en de garage hebben we alle nodige stukken verzameld en kan Carlos de drooginstallatie terug volledig oplappen. We kopen nog wat reserveschroeven voor het geval deze constructie het begeeft maar ze houdt het wonderwel tot het eind van de reis!

Dit voorval in Huancavelica maakt dat we ons die avond als een echt team beginnen te voelen. Terwijl we de vorige dagen nog drie mensen waren die toevallig zes weken samen moeten reizen, raken we nu echt aan elkaar gehecht. Carlos, die burgerlijk ingenieur is maar in de transportsector ging en ingenieurs rondvoert naar de talrijke mijnen in Peru, raakt totaal bezeten door onze Peperomia-zoektocht. Aanvankelijk vertrekken we 's morgens rond 7.30 u en stoppen we 's avonds rond 19.00 u met werken, maar we vertrekken steeds vroeger en komen steeds later aan in het volgende hotel. Bij aankomst moeten we ook nog steeds onze collecties van de dag reinigen en prepareren, wat vooral voor de knolpeperomias heel veel tijd in beslag neemt. Enkele keren zijn we 's avonds zo moe dat we de volgende dag vroeger opstaan om voor ons vertrek de collecties van de dag voordien te verwerken. Het vroegste dat we 's morgens opstaan is 4.00 u en dit is tegelijk ook het laatste uur dat we gaan slapen. Soms

vragen we ons wel eens af waar we de energie blijven halen om tot 18 uur per dag te werken en vele honderden kilometers per dag te rijden. Maar we halen onze sterkte uit het ongelooflijk grote aantal Peperomia-collecties. We hebben ook de hele tijd veel plezier en lachen wat af.

Van zodra we Huancavelica verlaten tot het einde van deze eerste expeditie exploreren we voornamelijk. Er zijn nauwelijks collecties uit deze regio's bekend, maar gezien het habitat zeer geschikt is voor *Peperomias* veronderstellen we dat er hier nauwelijks is ingezameld. In de departementen Ayacucho en Apurímac was het Lichtend Pad (een maoïstische guerrillabeweging verantwoordelijk voor talrijke aanslagen en duizenden doden, nu voornamelijk gelinkt met cocaïnehandel) tot voor enkele jaren erg actief en ook nu moeten we opletten voor overvallen op verlaten wegen. Guillermo, met wie we trouwens bijna dagelijks contact houden via mijn speciaal voor dit doel aangeschafte GSM, was hier slechts één keer kort op expeditie geweest, omdat hij als politie-officier een geliefd doelwit was van het Lichtend Pad... Wij ondervinden gelukkig geen enkel probleem!

Tussen Huancavelica en Ayacucho rijden we verschillende keren over zeer hoge bergpassen in de sneeuw! Op bijna 5000 meter hoogte denken we een geschikte *Peperomia*-habitat gevonden te hebben maar dit blijkt te hoog te zijn. We zien er echter wel verschillende *vizcachas*, een aan chinchillas verwant knaagdier met een mooie gestreepte staart. Even verderop komen we terecht in een wegrestaurant waar dit dier op het menu staat. Ik twijfel maar mijn kompanen evenals het eerder saaie alternatief (kip) overtuigen mij. Het is zelfs één van de betere menu's op deze eerste expeditie en de smaak heeft iets weg van konijn. Later vertelt Guillermo mij dat de *vizcachas* in Peru met uitsterven bedreigd zijn...

In Ayacucho aangekomen blijkt het er bijzonder druk te zijn. Nadat we een hotel gevonden hebben gaan we op zoek naar een geldautomaat. Op de *Plaza de Armas* (het centrale plein in alle Peruviaanse steden) blijken er twee te zijn maar aan beiden staat er een enorme rij wachtenden. Victor en ik gaan elk in een rij staan en de schrik slaat mij al om het hart dat het geld net op zal zijn tegen dat het mijn beurt is. Victor's rij gaat het snelst en ik kan gelukkig geld uit de muur krijgen! Vervolgens tracteren we ons op een iets beter diner dan de voorbije dagen. De *Papas a la Huancaína*

(gekookte gele aardappelen overgoten met een saus op basis van kaas en chilipepers (in Peru *ají* genaamd)) zijn een lekkere afwisseling op de soepen van de voorbije dagen.

De twee volgende dagen gebruiken we Ayacucho als uitvalsbasis voor dagtrips in verschillende richtingen. De eerste dag ontbijten we met een enorme kippensoep op een markt vlakbij Ayacucho en rijden daarna via steile, kronkelende bergwegen tot bij de eerste locatie, waar we een zeer mooie roodgekleurde *P. parvifolia* inzamelen net boven 4000 meter. Even verderop in het stadje San Miguel rijden we op het einde van een steegje bijna een heleboel trappen af, die we pas op het laatste moment zien doordat we bergop rijden! In Tambo zamelen we *Peperomia peruviana* in die op de muren van een huis groeit. Op weg naar Aina vinden we nog verschillende knolpeperomias. Ten gevolge van de slechte weg geraken we echter niet bij Aina, een van de twee locaties waarvan *Peperomia ainana* bekend is. Op de terugweg naar Ayacucho begint het al te schemeren maar vinden we in de wegberm toch nog een bestofte *P. peruviana* met grote, bijzonder succulente bladeren.

De dag nadien ontbijten we pas laat met *ceviche* in Huanta. *Ceviche* is een gerecht met rauwe in limoensap gemarineerde vis, die wordt opgediend met koriander en *ají*. De rest van de dag zamelen we in op zeer droge locaties, o.a. de succulente *Peperomia nivalis*. Carlos wordt opgebeld met de mededeling dat hij onmiddellijk na zijn thuiskomst moet vertrekken naar een mijn in het noorden. Gezien zijn nieuwe passie voor *Peperomia* wil hij echter bij ons blijven en Victor en ik willen dit eveneens want we vormen een goed team. Na heel wat heen en weer getelefoneer met Carlos' baas en met Guillermo wordt gelukkig beslist dat hij de ganse maand februari bij ons mag blijven.

Op zondag stel ik vast dat ik nauwelijks nog propere kleren heb maar ik kan de eigenaar van de lokale wasserette overtuigen om de was te doen! 's Avonds bij het ordenen van mijn kleren stel ik echter vast dat hij mijn washandjes heeft achtergehouden. Ik ga de volgende morgen terug en doe mijn beklag, waarna de eigenaar langdurig nadenkt en in zijn magazijn verdwijnt om terug te komen met een kapstok waarop de twee bewuste washandjes zorgvuldig zijn opgehangen. Hij heeft ze gis-

teren niet meegegeven omdat ze nog niet droog waren en dat zijn ze nu nog altijd niet! Hij vraagt zelfs of ik niet kan wachten tot ze volledig gedroogd zijn, maar ik kan hem gelukkig overtuigen om ze nat aan mij terug te geven!

Vanuit Ayacucho vertrekken we naar Abancay via een secundaire weg in zeer slechte staat. Ons vermoeden dat er in deze regio's veel knolpeperomias staan wordt ook hier meteen bevestigd. Zo vinden we in de buurt van Ocos duizenden knolpeperomias langs de weg, vele kilometers lang. De trip naar Abancay duurt twee dagen en gedurende gans die tijd worden we constant heen en weer geschud op de slechte weg. Op grote hoogte ziet die er ten gevolge van de zware regenval uit als een bemodderd motorcross-circuit. We horen op de radio dat er vanaf de volgende dag een blokkade zal zijn tussen Andahuaylas en Abancay en hebben dus bijzonder veel geluk dat we hier vandaag al voorbijrijden! Op de laatste locatie van de tweede dag zien we Abancay in de verte bijna 1000 m lager al liggen. Het duurt echter nog bijna twee uur vooraleer we uiteindelijk de stad binnenrijden.

De laatste dag dat we in het veld zijn gedurende deze eerste expeditie bezoeken we het Bosque de Ampay ten noorden van Abancay. Dit is een reservaat met zeldzaam subtropisch Intimpa-woud (*Podocarpus glomeratus*) en op grotere hoogte páramo (grasland-hoogvlakte) met lagunes. Er mag niet ingezameld worden maar voor Victor is het belangrijk dat hij zoveel mogelijk vegetatietypes ziet waar *Peperomia* voorkomt. We vinden er zeven verschillende soorten waarbij vooral de zeer grote *P. galioioides* en de eerder zeldzame *P. mandonii* in het oog springen. Gedurende de ganse wandeling ontmoeten we verschillende keren de parkwachters van INRENA (het nationaal instituut dat inzamel- en exportvergunningen aflevert) die ons wijzen op de enorm snelle uitdroging van de lagunes in het bos. Ze worden vergezeld van een dame die in het plaatselijke INRENA-kantoor werkt en die naar eigen zeggen al twee jaar constant aan haar bureau werkt en ten gevolge daarvan nu zwaar getroffen wordt door *soroche* of hoogteziekte. Na de wandeling in het Bosque de Ampay beginnen we aan de lange terugreis naar Lima via de Panamericana, op ongeveer 900 km van hier. We rijden eerst lange tijd in de vallei van de Apurímac waar het zeer droog en warm is en stijgen daarna tot 4500 meter waar er sneeuw ligt. Langs de weg zien we een uitgebrande en omge-

keerde bus liggen...

In Peru gebeuren er heel vaak ongelukken met bussen ten gevolge van onverantwoord rijgedrag. Zo vertelt Victor dat vrienden van hem getuige waren van een zwaar busongeluk in Tarapoto, San Martín: beide buschauffeurs wisselden nl. aan het stuur TERWIJL ze aan het rijden waren... Guillermo doet ook eens verslag van een reis naar Santiago de Chile waarbij de buschauffeur eerst hulp vroeg bij de bediening van enkele hendels en vervolgens informeerde of Guillermo misschien de weg wist naar Santiago!

Terwijl we langzaam aan het dalen zijn in de richting van de Stille Oceaan komt er plots een enorm dikke mist opzetten waardoor we nauwelijks nog iets kunnen zien. Het is al donker als we in Puquio voorbijrijden waar er dan ook nog eens een omleiding is en de Panamericana tot een aardeweg is herleid. We vragen aan een voorbijganger wanneer de weg terug geasfalteerd is maar die zegt dat we wat geduld moeten hebben want men is de volgende kilometers nog aan het herstellen. Ons geduld wordt echter aardig op de proef gesteld want de toestand van de weg wordt er voortdurend slechter op. Dat voelen we althans want de weg zelf is bijna onzichtbaar door de mist die het zicht beperkt tot ongeveer 1 meter. Aan alle kanten gaapt de afgrond maar we kunnen niet stoppen om te wachten tot het opklaart omdat onze mistlichten nauwelijks zichtbaar zijn voor de voorbijrijdende vrachtwagens. De mist is namelijk zó dik dat het licht weerkaatst wordt. Verschillende uren lang rijden we slechts 20-30 km per uur in tweede versnelling en turen we met drie naar de weg. Af en toe "plakken" we even aan een vrachtwagen die voor ons rijdt en iets sneller is omdat hij sterkere mistlichten heeft. Het is al bijna 23.00 u als we in de verte de lichten van Nazca zien. Gelukkig vinden we nog een hotel en restaurant dat open is. De eigenaar van het hotel is echter niet al te pienter en ik moet er mijn factuur zelf schrijven.

Nazca doet bij velen onder u wellicht een belletje rinkelen omwille van 1) de Nazca lijnen en/of 2) de Nazca plaat. De lijnen van Nazca zijn tekeningen die tussen 200 voor en 600 na Christus in het zand van de hoogvlakte gemaakt zijn door lokale bevolkingsgroepen. Dit is één van de droogste gebieden op aarde, het is er vrijwel windstil en constant 25°C. Dit heeft geleid tot een zeer goede bewaring van de geometrische figuren en afbeeldingen van dieren en het geheel van

de lijnen is door UNESCO erkend als werelderfgoed. Omwille van hun grootte zijn de lijnen enkel zichtbaar vanuit een vliegtuigje, maar daarvoor hebben wij geen tijd! De reden waarom Nazca steeds tot mijn verbeelding heeft gesproken is echter iets helemaal anders: de Nazca plaat, een tectonische plaat in de Stille Oceaan ten westen van Zuid-Amerika. Deze plaat beweegt naar het oosten met als gevolg de vorming van de Andes en de talrijke aardbevingen in het ganse gebied.

De volgende dag komen we na een rit van 600 km door een merkwaardig woestijnlandschap aan de Stille Oceaan aan in Lima. Na een rustdag trekken we voor één dag het veld in met Guillermo naar een locatie van *Peperomia chutanka* op 4 uur rijden van Lima. Onderweg worden we eerst nog bijna de afgrond ingereden door een bus en even verderop is men de rotswanden met dynamiet aan het opblazen en meldt men ons dat we niet langs dezelfde weg zullen terugkeren. Daarna moeten we bij koud miezerig regenweer nog een uur naar boven kruipen op een verschrikkelijk steile helling in de modder, maar we vinden de merkwaardige knol-peperomia gelukkig vrij snel. Op de terugweg naar Lima belanden we opnieuw in een dikke mist. 's Avonds eten we als gecombineerde lunch-diner *pachamanca*, een gerecht met verschillende vleessoorten vergezeld van aardappelen, zoete aardappelen en maïs. Het vlees is op traditionele wijze klaargemaakt op gloeiende stenen in een gat in de grond dat wordt afgedekt met maïsbladeren.

Op zondag bezoek ik met Guillermo in de voormiddag verschillende markten op zoek naar *Peperomias* die voor medicinale doeleinden worden gebruikt. De *chutanka* vinden we niet, maar verschillende andere zoals *congona* (een algemene term voor verschillende op elkaar gelijkende *Peperomias* zoals *P. atcongona* en *P. galioides*) en *P. obtusifolia* treffen we wel aan. Bij een bevriende kweker koopt Guillermo een reuzengrote *congona*. Daarna bezoeken we de Plantentuin die door Guillermo is opgericht in het Parque de Las Leyendas, dat daarnaast ook nog de zoo en archeologische overblijfselen van de Maranga-beschaving omvat. Guillermo was van 1992 tot 2000 directeur van deze plantentuin (met een oppervlakte van 5,5 hectare de grootste in Peru!) en richtte deze zelf volledig systematisch in met eigen collecties. Er is o.a. een indrukwekkende collectie Gymnospermen en varenpalmen, een verzameling cactussen met verschillende zeldzame soorten en zelfs bomen uit gematigde stre-

ken, zoals perzik, zomereik, beuk en okkernoot. Guillermo bracht deze zaden mee na stageverblijven in Duitsland en Frankrijk. Hoewel deze jonge bomen als kostbare schatten worden behandeld doen ze het niet zo goed omwille van het klimaat. Uiteraard ontbreken in de tuin geen *Peperomias* maar ook die doen het niet zo goed omdat hun serre gedeeltelijk is ingestort, eveneens ten gevolge van de barre klimaatsomstandigheden in Lima. Onze reuzencongona heeft na drie uur in de bloedhete wagen zelfs het loodje gelegd en is volledig bruin geworden. Na ons bezoek aan de Plantentuin gaan we naar huis en belanden opnieuw in een chaotische familiale toestand. Deze familieleden hebben ondertussen vernomen dat ik graag de lokale specialiteiten proef en hebben diverse gerechten klaargemaakt. Hoewel het op dat moment reeds bijna 22.00 u is, gelden deze blijkbaar nog maar als hapjes bij de namiddagthee en ik bedank dan ook beleefd voor het diner dat rond middernacht zal worden geserveerd!

Op maandag vertrekken we voor onze tweede *Peperomia*-expeditie in het zuiden en zuidoosten van Peru (Arequipa, Puno en Cuzco). Door administratieve toestanden in het herbarium kunnen we pas laat vertrekken en door de enorme hitte in het desolate woestijnlandschap raakt Carlos snel vermoeid en moet hij om de paar uur een dutje doen en/of koud water in zijn gezicht gooien. Wanneer we in Ica aankomen is daar juist een zware aardbeving geweest, gelukkig zonder schade en gewonden, maar de inwoners zijn nog aan het bekomen van de schok. We overnachten terug in Nazca waar we een iets beter hotel zoeken dan enkele dagen geleden. 's Morgens vind ik er echter wel een levende schorpioen in de douche!

Na een uitgebreid ontbijt (biefstuk-friet!; deze expeditie is er een van drie copieuze maaltijden per dag) zien we onderweg naar het zuiden een omgekeerde aardappelvrachtwagen waar mensen als gekken aardappelen aan het verzamelen zijn. Onze eerste halte op deze tocht is het dorpje Atiquipa in het departement Arequipa. Dit dorpje is gelegen vlakbij de *lomas* aan de Stille Oceaan en Guillermo heeft hier een precieze locatie van twee *Peperomias*, waaronder één knolpeperomia. De *lomas* zijn echter afgesloten en de president van de gemeenschap heeft de sleutel. Deze is echter net met zijn moto vertrokken maar gelukkig vinden we iemand anders die ons kan binnenlaten. De eerste *Peperomia*, *P. inaequalifolia* vin-

den we zonder problemen, maar de knolpeperomia zelf blijkt moeilijk te ontdekken. We laten Carlos achter in de auto en gaan zelf met de GPS te voet verder. Mijn GPS is echter het noorden kwijtgeraakt (dit gebeurde ook eens in Mexico) en we lopen een tijdlang rond in een allesverschroeiende hitte door een van stekels en doornen voorziene vegetatie. Iedere keer als we de locatie tot ongeveer 200 meter zijn genaderd wijst de GPS een andere richting uit, waarna we terug beginnen zoeken in die richting en de GPS vervolgens weer ergens anders naar wijst.

Uiteindelijk geven we het op maar doordat we zodanig veel hebben rondgedraaid en de door het vee gemaakte paadjes hebben verlaten zijn we de weg naar de auto kwijtgeraakt. Ik heb wel de coördinaten van de auto maar we hebben geen zin om door al die prikkende struikjes de weg terug te zoeken en laten Carlos via onze GSM weten dat we naar beneden zullen gaan tot aan de Panamericana en de Stille Oceaan. Die lijkt zeer dichtbij en we schatten op ongeveer een half uur daar aan te komen. We spreken met Carlos af hem te zullen laten weten aan welke kilometerpaal we staan zodat hij ons daar kan ophalen. Al snel zien Victor en ik dat we de afstand verkeerd hebben ingeschat. Achter de eerste heuvel liggen nog een drietal andere heuvels die we telkens volledig moeten afdalen en terug opklimmen, dit alles zonder water (want we zouden maar even weg zijn!) en nog steeds tussen stekelige planten. Pas twee uur later staan we volledig gedeshydrateerd beneden, en dan nog wel zonder een *Peperomia*! Het punt waar we beslisten naar beneden te gaan ligt 1000 meter hoger en 2 kilometer verder. Carlos is echter nergens te zien en heeft geen bereik met zijn GSM. Met de moed der wanhoop gaan we in de richting van Atiquipa en proberen we constant te telefoneren naar Carlos. Wanneer hij uiteindelijk opneemt zien we hem in de verte al rijden. Uitgeput vallen we neer in de auto. Ik heb het gevoel dat ik minstens drie liter water moet drinken vooraleer ik terug geordend kan nadenken.

Ook de volgende dagen in Arequipa hebben we geen geluk. Uiteindelijk vinden we één enkele knolpeperomia in de Cañon de Colca, meer bepaald *P. peruviana*. In Arequipa zelf bezoeken we verschillende private collecties van vrienden van Guillermo. Zij zeggen allemaal dat er in Arequipa nauwelijks *Peperomias* zijn. We beslissen om de dag nadien Arequipa te verlaten en naar Puno te rijden. Dit departement grenst aan het

Titicaca-meer en Bolivië. De weg die we nemen is een deel van de nog in constructie zijnde *Carretera Interoceánica* die de Atlantische kust in Brazilië via Bolivië met de Pacifische kust in Peru verbindt. Van zodra we de grens Arequipa-Puno oversteken vinden we terug knolpeperomias, oef! De eerste dag rijden we langs de noordzijde van het Titicaca-meer tot Moho en de volgende dag rijden we parallel met het meer tot Desagadero, de grens met Bolivië. Het Titicaca-meer, op 4000 meter gelegen op de Altiplano tussen Peru en Bolivië, is bijna een magische plek. Het water is helblauw en je kunt de oevers aan de overkant niet zien. Enkel de besneeuwde Boliviaanse bergtoppen zijn helemaal in de verte zichtbaar. Victor en Carlos willen de grens oversteken om zo het ganse meer te kunnen rondrijden en alle locaties van *Peperomia peruviana* in kaart te brengen. Maar ze hebben hun paspoort niet bij waardoor ze niet in Bolivië binnenkunnen. Ik ben hierdoor nog enigszins opgelucht want na de toestanden van vorig jaar ben ik niet danig enthousiast meer om nog een voet in Bolivië te zetten!

We keren terug naar Juliaca en onderweg in Puno zien we de voorbereidende dansen voor het feest van Maria-Lichtmis. Van heinde en verre in Latijns-Amerika komt men naar deze festiviteiten. Bij het verlaten van Juliaca de volgende dag beweert een politieagent dat Carlos een verkeersovertreding heeft begaan. Dit is nochtans niet het geval maar de agent wil Carlos laten betalen voor elk van ons. Uiteindelijk gooien ze het op een akkoordje en kan Carlos gaan nadat hij 20 soles heeft betaald. Hij is echter danig over zijn toeren geraakt van de discussie en rijdt even verderop over twee vechtende honden. De honden lopen luid jankend weg dus we veronderstellen dat ze niet erg gewond zijn geraakt, maar Carlos durft nu bijna niet meer verder uit schrik dat er nog iets zal gebeuren. Maar behalve een zware regenbui gebeurt er niets.

Op de weg naar Cuzco zamelen we in op verschillende prachtige locaties, o.a. *P. peruviana* op een steile helling tussen Santa Rosa en Nuñoa in een grote populatie *Puya raimondii* (Bromeliaceae) waarvan er één net gebloeid heeft en nu aan het afsterven is. Cuzco is een bijzonder toeristische stad en Carlos wil het drukke verkeer vermijden en even ten zuiden van Cuzco overnachten. Om een of andere reden zijn alle hotels met een aanvaardbaar comfort echter volzet en blijven enkel nog de eerder obscure hotelkamers over. We blijven geduldig zoeken en uiteindelijk den-

ken we iets goeds gevonden te hebben vlakbij de Panamericana. We zijn zeer tevreden over de nette kamers, maar wat blijkt? Het hotel beschikt over geen enkele badkamer. Wanneer wij onze bezorgdheid hierover uitdrukken tegen de eigenares zegt zij dat we maar aan de overkant van de straat naar het toilet moeten gaan. Daar is namelijk een tankstation! We mogen er al niet aan denken dat we midden in de nacht in onze pyjama de straat moeten oversteken. Maar om de planten te reinigen verkiezen we toch een aan onze kamers palende badkamer dus we gaan dapper verder op zoek. Uiteindelijk vinden we een goed hotel, eerder van het type dat men voor een paar uur kan huren: elke kamer heeft zelfs een eigen garage voor een maximale privacy. Maar u begrijpt dat wij vooral opgelucht zijn dat wij een dak boven ons hoofd hebben en toch nog op een comfortabele manier aan onze planten kunnen werken.

Vervolgens rijden we naar Paucartambo en het Nationaal Park van Manu. Zo lang we ons boven de 3000 meter bevinden treffen we verder knolpeperomias op de rotsen naast de weg aan, o.a. *P. polycephala*. Op een locatie is men bezig met wegenwerken en kijkt men vol verbazing toe hoe wij met ons gereedschap de knolletjes uit de rotsen peuteren! Op een andere locatie is een in traditionele klederdracht gehulde vrouw haar koeien aan het hoeden maar ze spreekt geen Spaans en heeft wat schrik. Voorbij Paucartambo is het uitzicht prachtig, de valleien worden door een dekbed van wolken aan het oog onttrokken maar we vinden geen Peperomias meer. Nochtans verwachten we hier een heleboel soorten bij de watervallen maar we vinden helemaal niets. We nemen wat foto's van andere planten, o.a. een zeer mooie *Gunnera* met paars bloemgestel, en keren terug naar Cuzco. Daar hebben we bijna een ongeluk door een enorme put van minstens een halve meter diep in de straat vlakbij het hotel. Gelukkig is onze auto zeer stabiel waardoor we niet omkantelen.

Ons hotel is vlakbij de weg naar Urubamba waar we de volgende dag naartoe willen rijden. Maar ook daar hebben we geen geluk. De locaties blijken vandaaruit enkel met een boot en gidsen te bereiken en uiteindelijk treffen we enkel de eerder algemene éénjarige soort *P. pellucida* aan. Deze soort is aangeplant achter een huis en wordt overal in de tro-

pen frequent aangewend tegen diverse kwalen. We rijden terug richting Cuzco en storten ons de volgende dagen op de historische locaties van de Inca-ruïnes in de buurt. De toegang tot de ruïnes is echter voor buitenlanders vrijwel onbetaalbaar (mijn budget laat het in ieder geval niet toe) en Victor wil niet alleen binnengaan om de planten in te zamelen. We weten ook niet of het echt mogelijk zou zijn om daar een *Peperomia* in te zamelen gezien het eerder onwaarschijnlijk is dat de bewakers enthousiast zouden reageren als de bezoekers plots een schopje uithalen om enkele planten te verwijderen. We zoeken dus maar net buiten de ruïnes en dat blijkt zeer goed mee te vallen. Zo treffen we *P. pruinosifolia* aan onder een reeds gebruikte pamber (gelukkig hebben wij het schopje!) vlakbij Ollantaytambo en vinden wij *P. peruviana*, *P. polycephala* en/of *P. verruculosa* bij vrijwel alle andere ruïnes. Op de gratis toegankelijke ruïnes van Puca Pucara staat er maar één enkele knolpeperomia terwijl in het eveneens vrij toegankelijke Pisaq alle muren en trappen tot in de kleinste gaatjes volstaan met *P. polycephala*. De laatste dag in het departement Cuzco rijden we in de richting van de beroemde Inca-ruïnes van Machu Pichu. Een van de vrienden van Guillermo uit Arequipa vertelde ons dat er langs de spoorweg naar Aguascalientes een heleboel interessante *Peperomias* staan. Onderweg vinden we een vermoedelijk nieuwe knolpeperomia die wel reeds circuleerde bij Peruviaanse verzamelaars maar de locatie was niet bekend. Deze soort valt op door de zeer mooi geaderde jonge blaadjes en de ontwikkeling van knolletjes op de bladsteel. Onze wandeling in de richting van Aguascalientes over de treinrails valt echter serieus tegen. We zien geen enkele *Peperomia* en daarnaast stikt het er ook nog van de toeristen. Het is de eerste keer in een maand dat ik blanke mensen zie! Wat zien ze er bleek uit! Ik vind dat wel een vreemde reactie maar dat zal wel normaal zijn als je de hele tijd met Peruvianen optrekt!

Vervolgens rijden we terug naar Abancay. Onderweg krijgen we op een locatie van een nog niet geïdentificeerde knolpeperomia een dispuut met een dronken voorbijganger. Hij vindt het onverantwoord dat we een aantal van zijn planten meenemen en vraagt geld in ruil voor de naam van de plant ("inti killa papa", letterlijk vertaald "zon maan aardappel"). Vlakbij Abancay zamelen we nog *P. galioides* in voor de tuin van Carlos evenals een andere nog ongeïdentificeerde knolpeperomia. Daarna beginnen we aan dezelfde terugweg naar Lima via Nazca net als de vorige

keer. We verorberen eerst nog een verrukkelijke forel aan de oevers van de Apurímac-rivier waarbij we voortdurend een hongerige kat van ons bord moeten weghouden. Op de hoge bergpas zien we terug een aantal *vizcachas* (zie hoger) rondlopen en slagen we er in vrij goede foto's te nemen. De uitgebrande bus is ondertussen ook verdwenen. Maar dan slaat de dikke mist weer toe, zelfs nog verder weg van Nazca dan de vorige keer. Urenlang moeten we weer stapvoets rijden en het is bijna middernacht wanneer we in Nazca aankomen. Alle restaurants zijn echter gesloten en voor het enige open restaurant staat een enorme wachtrij. We bestellen dan maar drie meeneemmaaltijden, bestaande uit een vierde van een kip, een enorme hoeveelheid frieten, een potje sla en vijf zakjes sausen, dit alles te verorberen zonder bestek om halfeen 's nachts na aankomst in het hotel. In mijn badkamer vind ik deze keer een enorme dode kakkerlak. De volgende dag staan we – ondanks het feit dat we oververmoeid zijn – vroeg op om de collecties van de dag voordien te verwerken en meteen daarna verder te rijden naar Lima. Het is echter zondagmiddag en alle Limeños zijn ook net op de terugweg van de stranden waardoor er een gigantische vrijwel stilstaande file ontstaat, dit alles bij de ondertussen enorm hoge temperaturen (het is midden in de zomer). Uiteindelijk geraken we toch nog via een omweg na een paar uur in Lima en kunnen we de planten in TerraCottem plaatsen. Deze tweede expeditie was 5600 km lang en de teller staat ondertussen op 133 collecties. Hopelijk geraken we bij de derde en laatste expeditie aan 200!

Na een rustdag vertrekken we op dinsdag opnieuw naar het noorden van Junín, Pasco en Huánuco. Guillermo die nu nog met Guido en Lars in Cajamarca rondtoert, zal op woensdag naar Lima terugkeren en na een dag rust de bus nemen naar de stad waar wij op dat moment verblijven. Hoewel het in Lima zelf niet regent, zijn er op diverse plaatsen in hetzelfde departement zogenaamde *huaycos* (landverschuivingen) waardoor het verkeer bemoeilijkt of zelfs onmogelijk wordt. Zo is er een steeds terugkerende *huayco* op de *Carretera Central* die we ook nu weer moeten nemen. We hebben echter geluk en kunnen via een oude weg aan de andere kant van de Rímac-rivier verder rijden. Later bereiken ons schokkende beelden van mensen die dagenlang vastzitten op deze plaats: sommigen zelfs zonder voedsel of water, enkele gelukkigen hebben een kip kunnen bemachtigen en maken *caldo de gallina* aan de kant van de weg. Doordat we tijd verloren hebben is het al 20.00 u wanneer we in Tarma aankomen en Vic-

tor vraagt in het hotel waar we de vorige keer logeerden of er kamers zijn. Carlos telefoneert ondertussen met zijn echtgenote die het feest voor de 85ste verjaardag van haar vader in Satipo aan het voorbereiden is. Door een toeval (echt waar!) willen we de volgende dag ook in de buurt van Satipo inzamelen. Men is de garage van het hotel al aan het openen als Carlos beslist om nog twee uur verder te rijden. In San Ramón aangekomen eten we een grote kippensoep (ondertussen is er een hond die voortdurend met zijn poot op mij slaat om het been te krijgen) en hierdoor aangesterkt wil Carlos verder rijden tot Satipo. Het is bij 01.00 u als we in een hotel terechtkomen.

's Voormiddags zamelen we in op de weg richting Comas (deze weg deden we ook gedeeltelijk uit de andere richting vanuit Concepción) maar we kunnen niet te ver gaan omdat het hier blijkbaar niet erg veilig is. Er is onderweg zelfs een slagboom waar we tol moeten betalen aan twee zwaarbewapende soldaten. De felbegeerde *P. albert-smithii* die hier ergens zou moeten staan vinden we echter niet en we zamelen enkele cou-rante soorten in zoals *P. stelechophila* met mooie roodgekleurde bloeiwijzen. Nog mooier roodgekleurd is het mannetje rotshaan dat we op hetzelfde moment zien neerstrijken in een boom aan de andere kant van de weg. Hij is echter nogal schuw en we kunnen geen foto's maken. De weg wordt almaar slechter en modderiger en we beslissen rechtsomkeer te maken. Om 14.00 u start het verjaardagsfeest in Bellavista vlakbij Satipo en er wordt verwacht dat wij een kort beleefdheidsbezoekje brengen aan de jarige en zijn familie. Wanneer we er aankomen is men juist de *pachamanca* (zie hoger) uit de grond aan het halen. Ondertussen wordt het Cristal-bier (in reclamespotjes steeds benoemd als "la cerveza de los peruanos" – het bier van de Peruvianen) volop rondgedeeld. Dit gebeurt als volgt. Er zijn talrijke flessen maar slechts enkele glazen. Men schenkt zich een glas, wenst vervolgens "salud" (gezondheid) aan de volgende drinker aan wie men de fles al doorgeeft, drinkt het glas in één teug leeg en geeft vervolgens ook het glas door. Zo gaat men verder totdat de fles leeg is of totdat er een andere fles met bijhorend glas aankomt. Deze regel geldt enkel voor de mannen, vrouwen krijgen de fles niet in handen en het glas wordt telkens voor hen volgeschonken. Dit laatste geldt echter enkel wanneer de mannen nog niet te beschonken zijn om het glas van de vrouwen van bier te voorzien. Nadien krijgen de vrouwen de fles zelf in handen en kunnen ze hun glas zelf volschenken.

De artisanale *pachamanca* is zonder meer verrukkelijk en we eten bijna tot we er bij neervallen. Van het verder inzamelen van *Peperomias* lijkt op die dag geen sprake meer... Maar met 135 collecties kunnen we ons wel eens een feest permitteren. Te meer dat we onszelf een feest beloofd hadden ter gelegenheid van de honderdste collectie maar dat was er ten gevolge van tijdsgebrek nog niet van gekomen! Vervolgens moeten we dansen rond een boom die met kleine geschenkjes is versierd. Beurtelings krijgen we een bijl in onze handen gestopt waarmee we in de boomstam moeten hakken. Ondertussen krijgen we ook nog kleurrijke linten, bloem en scheerschuim op ons. Carlos hakt uiteindelijk de boom om en krijgt als beloning een bak bier. De geschenkjes zijn voor de kinderen in het gezelschap. Nadien wordt er tot laat in de avond gedanst (en gedronken). Menig deelnemer aan het feest is dan al aardig beschonken. Zo is er een dame in traditionele kledij die niet meer merkt dat de baby die op haar rug hangt bijna uit zijn doek valt en is er een man die overal op zoek gaat naar bierrestjes en alleen nog wat onsamenhangende wartaal uitslaat. Maar ik vind het een fantastische belevenis om een traditioneel verjaardagsfeest te kunnen bijwonen. Wanneer het donker wordt staan we versteld van de enorme hoeveelheid sterren in de hier zeer goed zichtbare Melkweg.

Ondertussen horen we van Guillermo dat hij veilig en wel in Lima is aangekomen maar dat er geen bussen meer rijden via de *Carretera Central* omdat het verkeer er volledig geblokkeerd is door een *huayco*. Hopelijk kunnen ze die zo snel mogelijk verwijderen zodat hij toch met ons meekan naar de locaties van Hipólito Ruíz en José Antonio Pavón, de twee Spaanse botanici die tussen 1777 en 1788 in Peru en de omliggende landen hebben geëxploreerd. Het zijn zij die in 1794 op basis van hun Peruviaanse collecties het genus *Peperomia* hebben beschreven.

Vanuit Satipo vertrekken we naar Pichanaki alwaar we verschillende locaties van *Peperomia verschaffeltii* met bijzonder uit de kluiten gewassen bloemgestellen aantreffen. Deze prachtige soort is genoemd naar de Gentse plantenkweker Ambroise Verschaffelt (1825-1886) die deze soort uit Brazilië in België introduceerde in de lente van 1867. 's Middags eten we in een restaurant waar er verschillende gerechten op basis van lokale diersoorten kunnen gegeten worden, zoals *zamaño* (everzwijn), *venado* (hert) en konijn. De *vizcacha*-ervaring indachtig kies ik deze keer voor een diersoort die niet met uitsterven bedreigd is, de *zamaño*. De dag voordien zagen we er eentje

weglopen in de buurt van Satipo. Hier in het Selva Central wordt alles opgediend met rijst, yuca en bananen want aardappelen zijn eerder een gerecht van de Andes. Vervolgens doen we verschillende watervallen aan waar we o.a. enkele nieuwe *Peperomia*-soorten aantreffen. Op weg naar Villa Rica komen we weer op een baan in zeer slechte staat terecht en omdat deze niet op de kaart staat hebben we geen idee over de afstand. Iedere keer als we vragen hoe ver Villa Rica nog is zegt men ons: "oh, nog ongeveer een half uur". Maar een half uur later zijn we nog altijd een half uur verwijderd. We worden al wat ongerust maar uiteindelijk bereiken we rond schemertijd toch de stad. Het volgende probleem blijkt dan het vinden van een hotel. Uiteindelijk komen we terecht in een hotel waarvan de badkamer toch enigszins aanvaardbaar is, maar wanneer we beginnen met het reinigen van de planten blijkt dat de lavabo rechtstreeks in de daaronder geplaatste emmer leegloopt. We moeten zowat om de vijf minuten de emmer leeggieten. Die avond bereikt ons het goede nieuws dat Guillermo een busticket heeft kunnen boeken en we zullen hem om 5.00 u op zaterdagmorgen ophalen in Oxapampa.

Tussen Villa Rica en Oxapampa zijn er verschillende *Peperomia*-locaties maar die missen we allemaal doordat de vegetatie er volledig vernield is. Vlakbij Oxapampa gaan we op ook op zoek naar enkele interessante *Peperomias* en *Hydrangeas* in de buurt van de San Alberto-rivier. De weg versmalt echter zienderogen en uiteindelijk vragen we ons af of we misschien op een voetpad zijn beland. Af en toe zien we echter pijlen die wijzen in de richting van een bezoekershuisje van het vlakbij gelegen nationaal park. Dus we zitten toch nog goed. Hoewel... Plots komen we aan de steile rand van de woeste rivier en er is geen brug te zien. Aan de overkant van de rivier staat er terug een pijl. Vermoedelijk heeft een overstroming de brug vernield en te voet kunnen we niet verder. We kunnen vandaag geen enkele *Peperomia*-locatie bereiken! Tot overmaat van ramp breken we ook nog een onderdeel van de ophanging van de auto. Carlos kan het gelukkig zelf kan repareren. Vanuit Oxapampa nemen we de weg naar Llaupi en vinden toch nog wat *Peperomias*, o.a. *P. eburnea* en een op *P. galioides* gelijkende soort met gallen in de bloeiwijzen. Op de terugweg naar Oxapampa zien we aan agouti, een groot knaagdier!

's Morgens staan we om 4.00 u op om Guillermo op te halen. Het regent

en in het busstation is er nog geen enkele activiteit. We hopen maar dat de bus over de landverschuiving is geraakt! Om kwart voor zes komt de eerste bus aan en het is de bus uit Lima! We rijden meteen door naar Pozuzo alwaar we de eerste reeks typelocaties van Ruíz en Pavón hopen te vinden. Nog voor Huancabamba ligt er echter een dikke boomstam over de weg en we beslissen om eerst in de buurt van Mallampampa in te zamelen. Daar vinden we o.a. de zeer mooie eenjarige *Peperomia hispiduliformis* en een ons onbekende soort met felrood gekleurde stengels. Wanneer we terug in de buurt van de auto komen zien we net een gelijkaardige auto weggrijden. Aanvankelijk denken we dat het iemand anders is maar aan de plaats waar we Carlos achterlieten aangekomen blijkt dat hij verdwenen is. Wij hebben nog niet ontbeten, het is bijna 11.00 u en we zijn al 7 uur wakker! We gaan te voet in de richting waarin Carlos wegreed en beginnen eigenlijk nu pas onze honger te voelen. We zien langs de weg passievrucht-plantages met rijpe vruchten maar houden ons in, zo erg is het nu ook weer niet! Carlos daagt vrij snel terug op en heeft versgebakken broodjes met zich mee, hoera! In een mum van tijd eten we de broodjes op en we kopen een nieuwe lading in de bakkerij.

Vervolgens rijden we naar Pozuzo. De boomstam is ondertussen in stukken gezaagd en verwijderd. Pozuzo is een merkwaardig stadje in het midden van uitgestrekte wouden. Deze Duits-Oostenrijkse kolonie werd 150 jaar geleden opgericht door de Peruviaanse staat. Alle huizen lijken zo uit Tirol te komen, de meeste inwoners zijn tweetalig Spaans-Duits en hebben Duitse familienamen en ook de streekgerechten hebben een Duitse oorsprong. Zo eten we er onder andere een bananenstrudel. Appels zijn er hier namelijk niet want het klimaat is te warm om appels te kweken. Via de glibberige hangbrug over de Huancabamba-rivier, die door de Duitse keizer Wilhelm II in 1914 aan het stadje geschonken werd, komen we in een klein reservaat waar wel wat *Peperomias* zouden kunnen groeien. De eerste soort van Ruíz en Pavón die we vinden is *P. alata*, jammer genoeg is er slechts één exemplaar. Van *P. emarginata* (later gesynonymiseerd met *P. obtusifolia*) staat er ook maar één plant. Hebben Ruíz en Pavón alle *Peperomia*-planten hier misschien al ingezameld of zitten wij niet op de juiste locatie? Het begint al te schemeren en we logeren in een goedkoop hotelletje waar het in de slaapkamers krioelt van de insecten van allerlei allooi en de badkamer bevolkt is met een mierenkolonie. Het is er bloedheet maar de douche 's morgens is eerder

een ijskoude waterval waar we bijna een hartstilstand aan over houden.

We gaan op zoek naar een andere locatie waar Ruíz en Pavón misschien gewerkt hebben, een waterval in het nabijgelegen dorpje Prusia. We missen de wegwijzer doordat deze overgroeid is en komen eerst terecht bij een waterkrachtcentrale beneden aan de rivier. Men wijst ons van daaruit de juiste weg maar de waterval is op drie km afstand langs een ontzettend steil en modderig pad waar we constant uitglijden. Onderweg zien we geen enkele *Peperomia*. Rust hier de vloek van Ruíz en Pavón? We keren terug naar de auto en eten onderweg lekkere guayaba-vruchten rechtstreeks van de boom. Het is alweer laat als we ontbijten maar de dame van het Pruisische restaurant schrikt toch even wanneer we voor iedereen een grote maaltijd bestellen. We leggen haar uit dat we al veel gewandeld hebben vandaag, nog niets aten en nu terug zullen rijden naar Oxapampa! Haar echgenoot weet ons echter te melden dat er een enorme *huayco* met grote rotsblokken is gevallen op de weg naar Oxapampa. Gezien het zondagvoormiddag is, is de chauffeur van de bulldozer aan het rusten en kunnen wij dus pas ten vroegste morgenvroeg vertrekken. Wat nu?

We besluiten de kleine watervallen en de steile rotswanden aan de wegbermen in Pozuzo en omstreken aan een nauwkeurige prospectie te onderwerpen. En wat blijkt? We vinden een enorm aantal *Peperomias*, vele ervan zijn nieuw voor de wetenschap, andere zijn zéér zéér zeldzaam, zoals bv. *P. foliiflora* en *P. juniniana*. Werkelijk elke kilometer van Pozuzo tot aan de *huayco* verzamelen we planten! Op een locatie groeien de *Peperomias* achter een waterval en moeten we met onze regenkledij onder de waterval doorlopen. Onze wraak op Ruíz en Pavón is zoet! Maar misschien kan het ook gewoon zijn dat deze twee plantkundigen op een andere locatie waren. Het Pozuzo waar we nu zijn bestond nog niet wanneer zij hier waren maar verschillende uren rijden noordelijker ligt Codo del Pozuzo. Maar toch verwijzen verschillende posters in een restaurant naar hen. Het is natuurlijk ook meer dan 200 jaar geleden dat ze hier waren en ondertussen zal er wel veel veranderd zijn in de vegetatie.

Aan de *huayco* aangekomen keren we terug naar Pozuzo en gaan naar een ander hotel, de insect- en douche-avonturen van het vorige nog in-

dachtig. Dit hotel ligt echter een beetje buiten de stad en de insectendichtheid blijkt daar nog groter te zijn. Bovendien is in mijn badkamer het licht stuk en moet Victor de planten reinigen in zijn kamer. Guillermo loopt heen en weer tussen beide kamers en telkens hij mijn deur opendoet komen samen met hem een massa insecten binnen. Zo zijn er talrijke kleine motten, verschillende sprinkhanen en krekels, een bidsprinkhaan en een enorm grote mot. Door het grote aantal collecties van de dag is het weeral eens na middernacht als we kunnen slapen. De bidsprinkhaan wordt eerst nog buitengezet maar de grote mot weigert mijn kamer te verlaten dus ik zet een doos over hem zodat hij toch deze nacht niet op mij komt zitten. Mijn GSM maakt midden in de nacht een raar lawaai waardoor de mot, die blijkbaar in slaap gevallen was, terug wakker wordt en onder de doos begint rond te fladderen. Ik draai mij om en probeer niet meer te denken aan al de wezens die in mijn kamer rondvliegen en - kruipen.

De volgende dag horen we dat de bulldozer-chauffeur al om 6.00 u is beginnen werken en de rotsblokken met dynamiet heeft opgeblazen zodat de baan al vroeg is vrijgemaakt. Op de terugweg naar Oxapampa inspecteren we vanaf de *huayco* tot aan Huancabamba elke waterval met opnieuw enkele interessante collecties als resultaat. We zien vlakbij de weg een rotshaantje dat voor ons poseert zodat we erg mooie foto's kunnen maken. Vanuit Oxapampa rijden we naar La Merced waar verschillende *Peperomias* bekend zijn van de nabijgelegen watervallen. Aan een van de watervallen vinden we niet minder dan 15 verschillende *Peperomias* terwijl Guillermo daar enkele jaren geleden maar een vijftal soorten waarnam!!! De meest opvallende is hier *Peperomia striata*, een exemplaar van meer dan een meter hoog. Op deze plaats zijn er ook vervelende bloedzuigende vliegjes die telkens een bloedende en jeukende beet achterlaten. Carlos, die de auto in de rivier waste terwijl wij aan het inzamelen waren, is er erg aan toe: behalve zijn armen staan ook zijn benen en voeten vol met de verschrikkelijke beten want hij deed zijn kousen en schoenen uit en rolde zijn broekspijpen op.

We eten een verfrissende zapote (*Quararibea cordata*, Malvaceae; niet te verwarren met de echte zapote, *Pouteria sapota* van de Sapotaceae) en gaan daarna op zoek naar de Hacienda Schunke vanwaar talrijke *Peperomias* beschreven zijn. Deze soorten zijn vaak slechts bekend van

deze locatie dus het lijkt ons een soort *Peperomia*-paradijs te zijn. De haciendas zijn echter een 40-tal jaar geleden afgeschaft en we hopen nog een oudere inwoner te vinden die ons de locatie kan aanwijzen. Dit blijkt echter niet het geval te zijn: men kent wel enkele haciendas maar de naam Schunke zegt hen niets. In San Ramón eten we een lekkere *ceviche* van *doncella* (een vissoort) met yuca. Op weg naar Tarma zamelen we nog verschillende *Peperomias* in tot het donker wordt en vervolgens rijden we terug naar het hotel waar we al eerder logeerden. We eten weerom bij de *chifa* Roberto Siu en bestellen een *sopa wantán* (een soep met gevulde deegwaren). We moeten lang wachten tot men ons komt bedienen en bestuderen ondertussen het Engelstalige menu. Dit blijkt een bijzonder letterlijke vertaling te zijn uit het Spaans wat tot hilarische toestanden leidt. We zitten dubbelgeplooid van het lachen met gerechten zoals “noedels die eens over de kip gesprongen zijn” (=met kippenstukjes gesauteerde deegwaren), “eens opgerolde kip” (?), “varken naar de eenzame look” (?). Een ganse reeks gerechten heeft zelfs als titel “varken was eens verveeld”!! Ook de dranken zijn zonder meer komisch: wat had u gedacht van een “kaneelkleurige thee met 1 nagel” (=kaneelthee met kruidnagel (*Syzygium aromaticum*, Myrtaceae)). Roberto Siu is uiteraard niet gecharmeerd door ons gelach en het vermoeden bestaat dat hij aan onze wantánsoep een diuretisch middel heeft toegevoegd waardoor wij de volgende dagen constant sanitaire stops moeten inlassen en nog meer *Peperomias* vinden. Het merkwaardige is dat we stoppen op plaatsen waar we anders niet zouden stoppen omdat het er erg verstoord uitziet of gewoon niet geschikt voor een *Peperomia*!!!

Op meer dan 4000 meter hoogte in de buurt van San Pedro de Cajas verzamelen we een knolpeperomia. Het is er ontzettend koud waardoor onze vingers verstijfd raken en we de planten met moeite van tussen de rotsblokken krijgen. Vlakbij Huariaca treffen we op de typelocatie prachtige exemplaren van *Peperomia naviculifolia* aan, een succulente soort die lokaal in soep verwerkt wordt (*caldo verde*, zie hoger). In Tomayquichua bezoeken we het huis van Ana María Villegas y Hurtado (1758-1819), een beroemde theatheractrice die vooral bekend is als “La Perricholi”, de maitresse van de Spaanse vice-koning Manuel de Amat y Juniet. In de buurt van Huánuco gaan we op zoek naar een locatie van de Duitse botanicus en succulentenspecialist Werner Rauh (1913-2000). Onderweg zien we een kleine vrachtwagen, die uit de bocht gegaan is, over de steile kliffen han-

gen! Die heeft véél geluk gehad! In Huánuco zelf houden we een klein feestje met *anticuchos* ter gelegenheid van de 200ste collectie. Deze *anticuchos* zijn orgaanvlees (hart, maag, nieren), iets wat ik normaal niet zou eten, maar we feesten dan ook niet iedere dag ter gelegenheid van 200 *Peperomias*. Volgens mijn reisgenoten is dit een niet te versmaden lekkernij! De volgende dag bezoeken we de ouders van Goyito, de installateur van de serres op het dak van Guillermo, die op hun land verschillende *Peperomias* en *Echeverias* hebben staan. De ganse familie helpt er mee inzamelen!

In de buurt van Carpish vinden we *Peperomia pseudophyllanta* Samain, een prachtige soort die ik vorig jaar beschreef op basis van enkele herbariumspecimens van deze locatie en nu voor het eerst in levende lijve zie!!! Op de locatie van *P. juniniana* moet ik in een boom boven een waterval hangen om aan de planten te kunnen. De tak waaraan ik hang breekt echter af en valt op Victor, gelukkig zonder gevolgen. Even verderop ligt volgens de kaart Chinchao, een andere locatie waar Ruíz en Pavón hebben ingezameld. We zien echter nergens de naam en voor we het weten zijn we al vlakbij Tingo María waar we o.a. de met uitsterven bedreigde en nog maar vorig jaar beschreven *Peperomia pinoi* aantreffen. Op deze locatie krijgen we ook een thee aangeboden op basis van *Peperomia*- en *Pelargonium*-bladeren. In Tingo María aangekomen neemt Victor de bus naar Lima omdat hij daar op zaterdag een afspraak heeft. Hij neemt ook de levende planten mee om bij Guillermo thuis in de Terra-Cottem te plaatsen en vertelt ons achteraf dat hij op het nippertje ontsnapte aan een confiscatie van onze planten. Deze zijn namelijk in bruine tape ingepakt en diezelfde tape wordt ook gebruikt voor het verpakken van de coca-bladeren vooraleer die verwerkt worden.

Tingo María is dé coca-streek van Peru en er zijn diverse veiligheidscontroles. Aan één controlepost wordt de volledige inhoud van elke auto grondig bestudeerd door het leger maar met onze politiekolonel aan boord voelt men niet de minste behoefte om iets te controleren. In een grot zamelen we eerst een fosforescente variëteit van *Peperomia hispiduliformis*, die half in het duister groeit. In de buurt van een felblauw gekleurde lagune weet Guillermo ook nog enkele andere *Peperomias* staan, o.a. *P. procumbens*. Bij het oogsten van een *Peperomia obtusifolia* voel ik plots een enorme steek in mijn vinger. Instinctief trek ik mijn

hand terug en zwaai het insect weg. Mijn vinger begint vrijwel onmiddellijk op te zwellen en de schrik dat de beet giftig zou kunnen zijn, gecombineerd met de zwoele hitte, maakt dat ik mij duizelig begin te voelen. Gelukkig is Guillermo ook dokter en hij herinnert zich dat *P. serpens* door de lokale bevolking wordt gebruikt tegen beten. *Peperomia serpens* groeit hier gelukkig en hij maakt een compres dat hij op mijn gezwollen vinger legt. Of het nu een placebo-effect is of niet: twee uur later is mijn vinger volledig ontzwollen! Wat een geluk dat wij wat van *Peperomia* kennen!

Tingo María heeft een eigen typische keuken. We proeven o.a. *tacacho* (een puree van een lokale bakbanaanvariëteit), *juane* (kip met d.m.v. curcuma (Zingiberaceae) gekleurde rijst en hardgekookt ei, gewikkeld in een blad van *Calathea* sp. (Marantaceae)). We drinken geen Inca Cola maar verse fruitsappen, o.a. van *cocona* (*Solanum sessiliflorum*, Solanaceae) en stervrucht of *carambola* (*Averrhoa carambola*, Oxalidaceae). De rest van de dag gaan we eerst op zoek naar *Peperomia foliiflora*-locaties, die echter onvindbaar of onbereikbaar blijken te zijn, en daarna beproeven we ons geluk aan de oevers van de Huallaga-rivier. Daar ontdekken we verschillende zeldzame soorten waaronder *P. areolata* en *P. dependens*. Bij het reinigen van de planten 's avonds vindt Guillermo in een van de zakken een zwarte weduwe, een bijzonder giftige spin waarvan de beet kan leiden tot necrose (zwart worden en afsterven) van de huid of in de ergste gevallen tot nierdeficiëntie. We zijn die dag tot collectienummer 234 geraakt en op 1 maart, onze laatste dag in het veld, willen we zeker tot nummer 250 geraken.

We vertrekken dan ook vroeg maar het eerste deel van de dag ziet er weinig veelbelovend uit. De oorspronkelijke vegetatie is weg en we hebben voornamelijk een aantal oude locaties en die zijn vermoedelijk verdwenen. Zo gaan we o.a. op zoek naar *Peperomia secunda*, een prachtige plant met pluinvormig bloemgestel. Ik hoop maar dat deze soort nog ergens groeit. Uiteindelijk vinden we dan toch nog Chinchao, één van de locaties van Ruíz en Pavón. Het bord in de andere richting blijkt uit het kader verdwenen te zijn, waardoor we dat uiteraard niet gezien hadden. In Chinchao zelf vinden we maar een enkele *Peperomia blanda*-plant, maar op de weg naar Pillao, een andere locatie van de twee Spaanse plantkundigen, hebben we wat meer geluk met de vondst van *P. blanda*,

P. alata, *P. eburnea* en *P. curruciformis*. Wanneer we de hoofdweg naar Huánuco verlaten op weg naar Pillao moeten we nog drie collecties maken vooraleer we aan 250 zijn. We zijn echter alledrie uitgeput en Carlos is de enige die wakker blijft. Op een bepaald moment vraagt hij mij iets, ik schiet wakker, kijk naar hem en zie juist enkele knolpeperomias passeren. Het blijkt om *P. andina* te gaan, een soort die tot nu toe enkel uit de meer noordelijk gelegen departementen bekend is. 248! Even verderop vinden we *P. rotundata*: 249. Het begint echter te schemeren maar daar is er nog een grote waterval. Ik zeg nog tegen Guillermo en Carlos: stel jullie voor dat we nu echt nog een 250ste collectie kunnen maken, dat zou toch ongelooflijk zijn?! Ik loop naar de waterval: niets! Teleurgesteld keer ik terug, maar wat zie ik daar onder een paar struiken aan de overkant van het kleine beekje? Zou het kunnen? Carlos doet onmiddellijk zijn schoenen en kousen uit, waadt door het ijskoude water en plukt enkele planten! En ongelooflijk maar waar, het is een nieuwe locatie van *Peperomia pseudophyllantha*!!! We springen als gekken in het rond en maken foto's van dit historisch moment! Het is gelukt: we maakten 250 collecties, waarvan 117 in de laatste 10 dagen en 16 vandaag. We haasten ons naar de auto en rijden terug naar Huariaca. Die avond houden we een klein feestje in een restaurant genaamd "Somos un clase aparte" (we zijn een klasse apart). Het enige feestelijke aspect is een met een halve perzik gevulde pannenkoek maar dat kan uiteraard onze vreugde niet drukken. Die nacht werken we tot drie uur aan onze planten.

Om acht uur vertrekken we in de richting van Lima. Guillermo moet de volgende dag al meteen beginnen werken en we moeten weer voorbij het huayco-gevoelige stuk van de *Carretera Central*. Onderweg proeven we nog een bijzonder lekker drankje van Maca (*Lepidium meyenii* van de Kruisbloemenfamilie) met papaya, vanille en melk en maken een foto van een gigantische felpaarse maca op de Plaza de Armas. Kort daarna hebben we nog bijna een ongeluk doordat enkele vicuñas plots de weg oversteken, maar Carlos kan gelukkig op tijd uitwijken. Daarna rijden we in één ruk door naar Lima. Enerzijds zijn we bijzonder opgetogen met onze collecties, maar anderzijds zijn we bijzonder ongelukkig dat onze fantastische reis voorbij is.

We hebben in dit prachtige land vol contrasten 12.000 km gereden op

zoek naar *Peperomias*, de planten die ondertussen een beetje “mijn” planten zijn geworden. Tijdens de expedities in Mexico, Bolivia en Peru hebben we drie keer heen en weer de Atlantische Oceaan overgestoken, 14 vliegtuigen genomen, 30.000 km gevlogen, 35.000 km gereden, bijna een half jaar in minder dan twee jaar tijd in Amerika rondgetrokken, fantastische mensen leren kennen, plaatsen in de wereld gezien waar men als toerist niet komen zou en ingezameld tussen 0 en 5000 meter. En tenslotte, daar waar het allemaal om draait, we hebben meer dan 800 *Peperomias* ingezameld en naar Gent gebracht. De meeste daarvan zijn gelukkig in de ondertussen zonder twijfel grootste *Peperomia*-collectie ter wereld in onze Plantentuin. De historiek van elke accessie begint als het ware op het moment dat we ze plukten. Aan elke collectie hangt een verhaal – grappig of avontuurlijk – en een herinnering aan de locatie – adembenemend mooi en vaak moeilijk te bereiken. Veel van deze planten zijn sterk bedreigd ten gevolge van de steeds toenemende bevolkingsdruk, de ontsluiting van ver afgelegen gebieden door de aanleg van geasfalteerde wegen, de klimaatsverandering enz. Onze collectie is niet alleen een noodzaak voor ons lopende onderzoek maar ook een garantie dat deze soorten overleven. Deze planten kunnen in de nabije toekomst mogelijk als bron dienen voor reïntroductie- en restauratieprojecten. Dankzij uw steun is onze Plantentuin een plaats waar *Peperomia* lééft! Leve *Peperomia*! Dank!

Dit is de laatste expeditie in het kader van een in de Onderzoeksgroep Zaadplanten lopend FWO project over de evolutie en biodiversiteit van het soortenrijke genus *Peperomia*. Met dank aan het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen (FWO), de Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), de Vakgroep Biologie, Universiteit Gent, en de Vrienden van de Plantentuin Gent voor de financiële ondersteuning van deze expeditie. Volgende expedities zijn gepland in Mexico in de zomer van 2009 en in Colombia in het begin van 2010.

De bij dit verslag aansluitende fotoreportage kan tot eind oktober 2009 bekeken worden op de volgende site:
<http://users.ugent.be/~msamain/>

Lidgeld 2009 (geldig voor een gezin)

Gewoon lid	11 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening 001-1192154-03 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem, met als vermelding "lidgeld 2009" en "naam van het lid".

Wil a.u.b. de naam en het adres van het lid vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank.

Meerjarig lidmaatschap

Een meerjarig lidmaatschap is mogelijk (inflatie-bestendig!) onder de voorwaarden hieronder beschreven (warm aanbevolen)

Gewoon lid, 5 jaar	50 euro
Beschermend lid, 5 jaar	75 euro
Steunend lid, 5 jaar	125 euro

Het lidmaatschap geldt voor een periode van 1 januari tot 31 december of 1 juli tot 30 juni

Lidmaatschap voor het leven (vanaf 50 jaar)

Gewoon lid voor het leven	200 euro
Beschermend lid voor het leven	350 euro
Steunend lid voor het leven	550 euro

Men kan ook lid worden door aankoop van het boek 'Planten-Odysee', inclusief een waardebon voor lidmaatschap, aan de prijs van 20 euro (+ 4 euro verzendingskosten). Dit bedrag kan overgeschreven worden op rekening 001-1192154-03 van Vrienden Plantentuin met vermelding 'Planten-Odysee'.

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 28 - Nummer 2 - juni 2009
ISSN 0777- 8821

Redactie en lay-out

Redacteur: Paul Goetghebeur. Coördinator: Karel Reusens

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt: Paul Goetghebeur, Hilde Mortier, Karel Reusens, Marie-Stéphanie Samain

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar: alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2009

DIGITAL PRINT CENTER

WWW.ATLASCOPY.BE

-EINDWERKEN
-PRESENTATIES
-DOCTORATEN
-CURSUSSEN
-POSTERS
-KAARTJES....

HUNDELGEMSE STEENWEG 7
9050 LEDEBERG
09 245 02 25
PRINTING@ATLASCOPY.BE

Hubo

V o o r e l k e d o e - h e t - z e l v e r

Ottegemsesteenweg 248 9000 Gent TEL 09/222.26.63

Hundelgemsesteenweg 25 9820 Merelbeke TEL 09/230.46.16

Industrieaan 5 9620 Zottegem TEL 09/361.81.92

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 28 - nr.2 - juni 2009
ISSN 0777 - 8821
afgiftekantoor GENT 1

v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35
9000 Gent

België - Belgique

P.B.

3/612

9000

Erkenningsnummer P608176